

ਸੰਪਾਦਕ ਮੰਡਲ (ਆਨਰੇਰੀ)

ਦਵਿੰਦਰ ਤੁਰ
ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ
ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ
ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਮਾਸਟਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਭਜਨ ਗਿੱਲ
ਅਵਤਾਰ ਗਿੱਲ
ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਡਿਜ਼ਾਇਨਰ
ਬੀ. ਸਿੰਘ

akashdeep.1064@gmail.com

SAROKARANDIAWAZ

ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 210836300

ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼

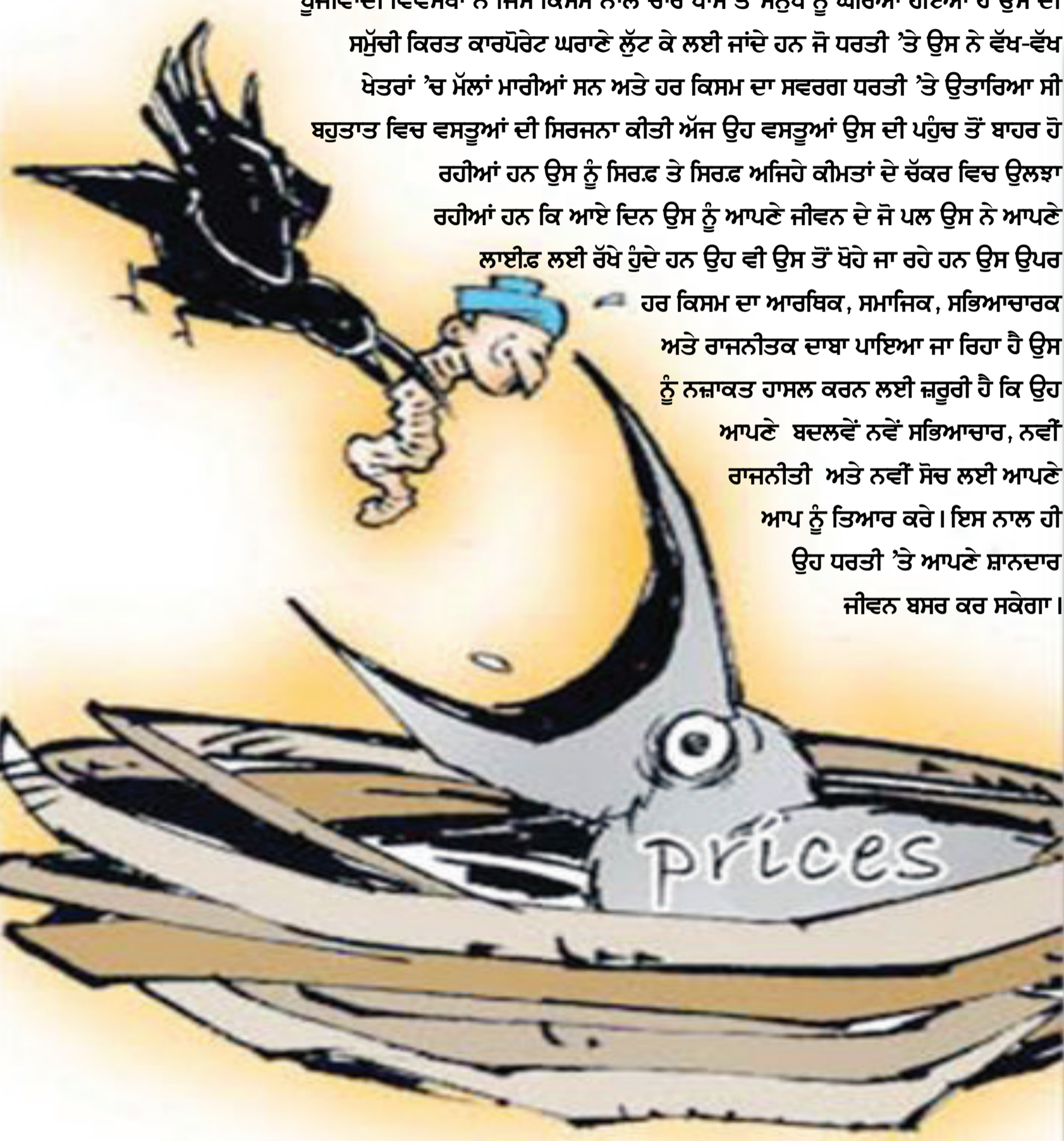
ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਆਰਟਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਮੀਡੀਆ ਗਰੁੱਪ

15 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ 15 ਨਵੰਬਰ 2012

Pro-People Arts
Project Media Group
SAROKARANDIAWAZ
29 MAPLEVIEW AVE
BRAMPTON ONTARIO
CANADA L6R 1M2
E-Mail : ppapmg@gmail.com
www.ppapmg.com

ਸੰਪਾਦਕੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਛਪੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ।

ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੇ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣੇ ਲੁੱਟ ਕੇ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਵਰਗ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਉਤਾਰਿਆ ਸੀ ਬਹੁਤਾਤ ਵਿਚ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕੀਤੀ ਅੱਜ ਉਹ ਵਸਤੂਆਂ ਉਸ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੇ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਉਲਝਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਆਏ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਜੋ ਪਲ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਾਈਫ ਲਈ ਰੱਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਖੋਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਉਸ ਉਪਰ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਾਬਾ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਾਕਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਦਲਵੇਂ ਨਵੇਂ ਸਭਿਆਚਾਰ, ਨਵੀਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਸੋਚ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰ ਸਕੇਗਾ।

ਪ੍ਰਥਮ ਵਪਾਰ 'ਚ ਸਿੱਧਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ - ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਹਕੀਕਤਾਂ 'ਚ ਖੱਪਾ

ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਰਪਿਤ ਸਮਾਗਮ

Behind Chávez's election win

ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ

SUPER VISA INSURANCE

Punjab PUNJAB INSURANCE INC.

- Life Insurance • Mortgage Insurance
- Critical Illness Insurance • Disability Insurance
- RESP, RRSP

www.punjabinsurance.ca

Sherjang Singh Rana
416.910.9000

Ravinder Singh Basra
416.845.6232

ਸੁਕਰਾਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਫਿਲਾਸਫਰ ਹੈ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਸੁਕਰਾਤ ਨੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੁਕਰਾਤ ਜਦੋਂ ਚੌਦਾਂ-ਪੰਦਰਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਪ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਗਤਰਾਸ਼ੀ ਸਿਖਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਉਹ ਦੌਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਬਾਪ ਵਾਲਾ ਕਿੱਤਾ ਹੀ ਅਪਨਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਸੁਕਰਾਤ ਦਾ ਬਾਪ ਏਥਨਜ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਸੀ। ਉਹ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਸੁਕਰਾਤ ਨੂੰ ਅੱਜ਼ਾਰ ਫੜਨ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਹਥੋੜਾ ਫੜਨਾ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਛੈਣੀ ਫੜਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਕਿਵੇਂ ਸੱਟ ਮਾਰਨੀ ਹੈ। ਸੁਕਰਾਤ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਸੁਆਲ ਕਰਦਾ, “ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਪੱਥਰ ਵਿੱਚੋਂ ਬੁੱਤ ਕਿਵੇਂ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਹੋ?” ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਜੁਆਬ ਦਿੰਦਾ, “ਪੁੱਤਰ, ਬੁੱਤ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੱਥਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਉਸ ਉਪਰੋਂ ਵਾਧੂ ਪੱਥਰ ਹੀ ਹਟਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।” ਅਜਿਹੇ ਜੁਆਬ ਸੁਣ ਕੇ ਸੁਕਰਾਤ ਬੜਾ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ। ਸੁਕਰਾਤ ਦੀ ਮਾਂ ਦਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਸੁਕਰਾਤ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁੱਛਦਾ, “ਮਾਤਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਬੱਚੇ ਕਿੱਥੋਂ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਹੋ?” ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਜੁਆਬ ਹੁੰਦਾ, “ਪੁੱਤਰ, ਬੱਚੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸਮ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹਾਂ।”

Tri-City

Professional Realty Inc. Brokerage.

Paul Dosanjh

Sales Representative

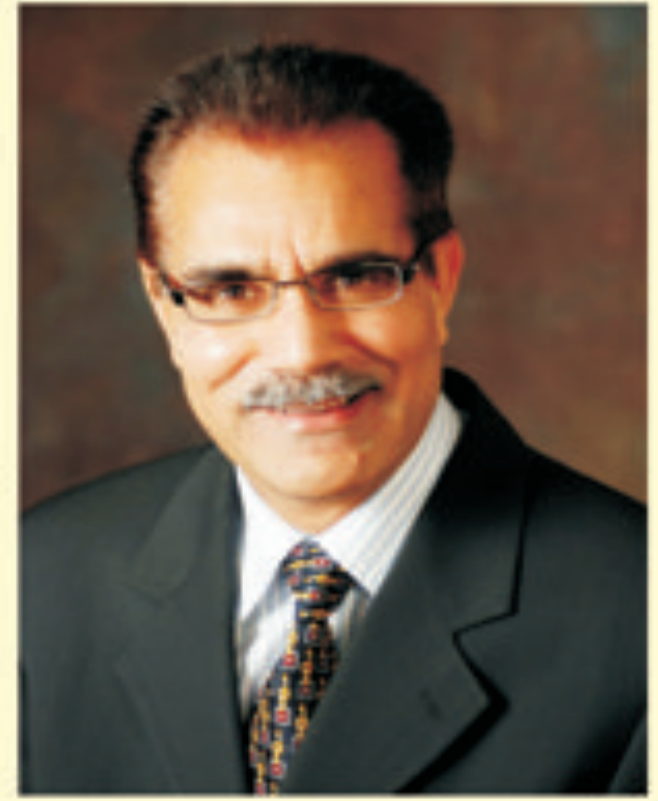
Since 1987 on Full Time Basis

Aiming straight with honesty and integrity

Dir : 416-254-7573

Email : pdosanjh2005@yahoo.com

Off. : 905-793-5777

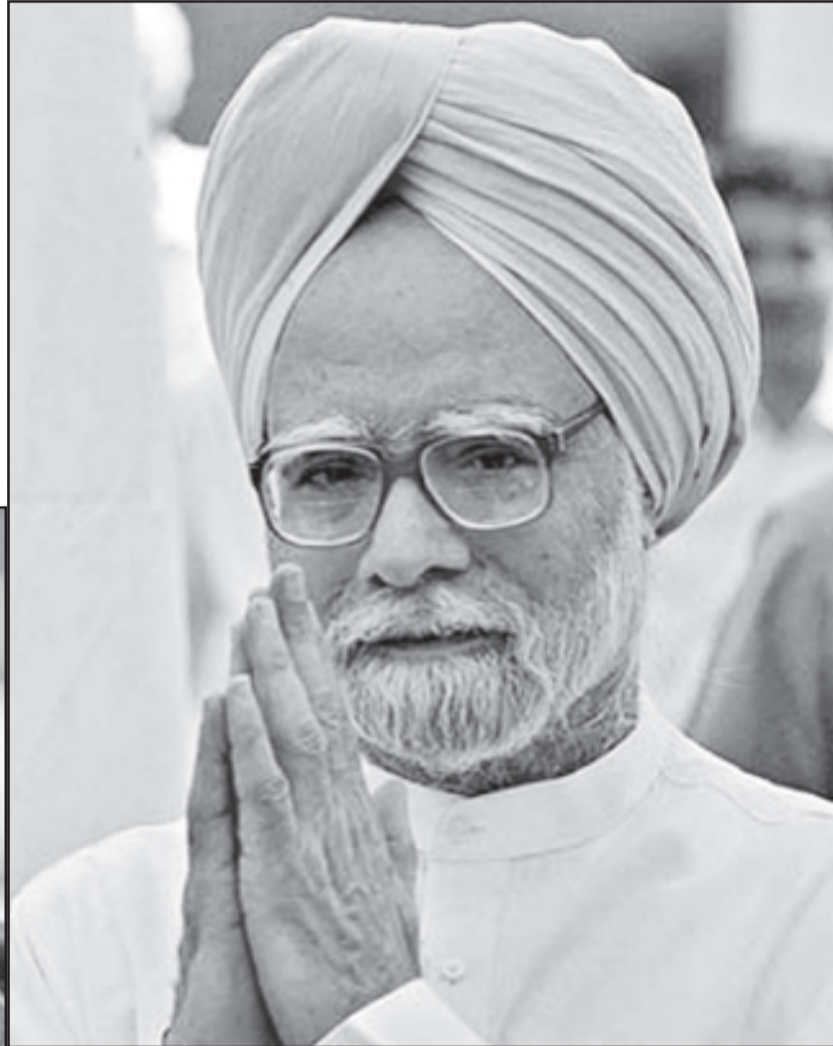

ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਡਾ. ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰਚੂਨ ਵਪਾਰ 'ਚ ਸਿੱਧਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ - ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਹਕੀਕਤਾਂ 'ਚ ਖੱਪਾ

ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਦਾ ਹੀ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵੱਡੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲਾ ਸਕਣਗੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਉਜਾੜਾ ਜਨ ਸਾਧਾਰਨ ਦਾ ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਅਣਕਿਆਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਾਲਮਾਰਟ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਦੁਨੀਆ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੰਢਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਇਹ ਘਰਾਣੇ ਵੱਡੇ ਲੁੱਟ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਸੋ ਸਮੁੱਚੀ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ ਅਤੇ ਜਲ ਨੀਤੀ ਐਕਟ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਬਸੀਡੀਆ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਆਖਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਚੂਨ ਸੈਕਟਰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਸੈਕਟਰ ਹੈ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਮੁਨਾਫੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਬੂਹੇ ਤੇ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸਬਜ਼ੀ, ਫਲ, ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਉੱਪਲਬਧ ਹਨ। ਕੀ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਕੰਪਨੀ ਇੰਨੇ ਘੱਟ ਮੁਨਾਫੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਡੇ ਬੂਹੇ ਤੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰੇਗੀ। ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ? ਸੁਪਰ ਮਾਰਕਿਟ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ 9 ਸੈਂਟਰੀਆਂ ਤੋਂ ਵਸਤੂ ਖਰੀਦਣ ਵੇਲੇ ਸਮੁੱਚੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਖਰਚੇ ਅਤੇ ਮਾੜੀ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਮਿਲਣ ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਨਾ ਹੋਣੀ ਵਰਗੀਆਂ ਲਾਹਣਤਾਂ ਵੀ ਝੱਲਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਦੀ ਪਸੰਦ ਨੂੰ ਲਿਫਾਫਾ/ਡੱਬਾ ਬੰਦ ਘੱਟ ਪੌਸਟਿਕਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਉਪਯੋਗ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗੀ ਸਰਕਾਰ ਦਲੀਲ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਰਾਜਕੋਸ਼ੀ ਸਾਧਨ ਘੱਟ ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਤਰਕਹੀਣ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛਲੇ ਬਜਟਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਗਤ ਨੂੰ 4 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਦੀਆਂ ਟੈਕਸ ਛੋਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਵੇਸ਼ ਸਾਡੀ ਲੋੜ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਉਪਜਿਆ ਸਗੋਂ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਅਤੇ ਮੋਟੇ ਮੁਨਾਫੇ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਵਿਰਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਧੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਨਾਲ ਦਰਮਿਆਨੀ ਅਤੇ

ਛੋਟੀ ਸਨਅਤ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਵਿਚੋਲੀਏ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੂੰਜੀ ਆਉਣ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਵੇਗਾ, ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਸਤਾ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਕੁਆਲਿਟੀ ਵਾਲਾ ਮਾਲ ਮੁਹੱਈਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਵੇਗੀ, ਇਹ 90 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਸੋਂ ਵਾਲੇ 43 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਚੂਨ ਵਿਕਰੇਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਦਾ 40 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਬੈਂਕ ਇੰਡ ਸਹਾਇਕ ਢਾਂਚੇ ਭਾਵ ਕੋਲਡ ਸਟੋਰ, ਵੇਅਰਹਾਊਸ, ਰੈਫਰੀਜਰੇਟਰ ਟਰੱਕਾਂ, ਖੇਤੀ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਪਰੋਸੈਸਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤਕਨੀਕ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਗੈਰਾ ਉਪਰ ਨਿਵੇਸ਼ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨਾਲ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਉਗਾਸਾ ਮਿਲੇਗਾ, ਇਸ ਨਾਲ ਫਲ, ਸ਼ਬਜੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਲਦੀ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਖੇਤੀ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਦਲੀਲਾਂ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹਨ।

ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਧੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲੇਗਾ। ਵਾਰੇ-ਨਿਆਰੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਇੱਕ ਉਦਹਾਰਨ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੇ ਕੰਪਨੀਆਂ- ਵਾਲਮਾਰਟ, ਸੈਂਸਵਰੀਜ਼, ਟੈਸਕੋ, ਅਲਈ, ਕੇਰੇਫੋਰ ਅਤੇ ਮੈਟਰੋ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਚੂਨ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਵਾਲਮਾਰਟ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਤੀਜੀ ਵੱਡੀ ਬੁਕੋਮੀ ਕੰਪਨੀ ਹੈ। ਜਿਸਨੇ 2012 ਵਿੱਚ 887 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਕਮਾਇਆ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ

ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਆਰਥਕ ਅਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿਸਾਨ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਬੇਚੈਨੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਗਲਤ ਸਿੱਟਿਆਂ ਤੋਂ ਸਬਕ ਸਿਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ,

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਪੈਨਸਨ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ, ਬੀਮਾ ਅਤੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੂੰਜੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰਨ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਮੈਗਾ ਸਨਅਤੀ ਸ਼ਹਿਰ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਵਿਸਥਾਰੀ ਕੌਮੀ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਨੀਤੀ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ, ਵਿਆਪਕ ਕੌਮੀ ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਨੀਤੀ ਘੜਨ, ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ

ਉਤਪਾਦਕ ਅਤੇ ਖਪਤਕਾਰ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੀ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਵਿਚੋਲਿਆਂ' ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ- ਵਿਸ਼ਾਲ ਭਾਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਅਤੇ ਮੱਧ ਵਰਗ (ਛੋਟੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ, ਰੋਹੜੀ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਛੁੱਟ ਪਾਥਾਂ ਤੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ) ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਖੋਹਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਗਤ ਦੀ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ। ਉਤਪਾਦਕ ਅਤੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੇ ਗੁੰਮਰਾਹ-ਕੁਨ ਲਭਾਉਣੇ ਨਾਹਰੇ ਹੇਠ ਵਿਸ਼ਾਲ ਭਾਰਤੀ ਮੱਧ ਵਰਗ ਕੋਲੋਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਉਪਜੀਵਕਾ ਨੂੰ ਖੋਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਸਗੋਂ ਨਵੇਂ ਏਜੰਟ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਡੱਬਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਗੁਣਵਤਾ ਜਾਂ ਕੁਆਲਿਟੀ ਕੰਟਰੋਲ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਮਿਆਰੀਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਸਾਡੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿੱਤੇ ਵੱਧ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਖਪਤਕਾਰ ਨੂੰ ਚੀਜ਼ ਹੁਣ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸਸਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ। ਅਮਰੀਕਨ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੇ ਆਪਣੀ 2008 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ

ਉਤਪਾਦਕ ਅਤੇ ਖਪਤਕਾਰ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੀ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਵਿਚੋਲਿਆਂ' ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ- ਵਿਸ਼ਾਲ ਭਾਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਅਤੇ ਮੱਧ ਵਰਗ (ਛੋਟੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ, ਰੋਹੜੀ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਛੁੱਟ ਪਾਥਾਂ ਤੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ) ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਖੋਹਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਗਤ ਦੀ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ। ਉਤਪਾਦਕ ਅਤੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੇ ਗੁੰਮਰਾਹ-ਕੁਨ ਲਭਾਉਣੇ ਨਾਹਰੇ ਹੇਠ ਵਿਸ਼ਾਲ ਭਾਰਤੀ ਮੱਧ ਵਰਗ ਕੋਲੋਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਉਪਜੀਵਕਾ ਨੂੰ ਖੋਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਸਗੋਂ ਨਵੇਂ ਏਜੰਟ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਡੱਬਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਗੁਣਵਤਾ ਜਾਂ ਕੁਆਲਿਟੀ ਕੰਟਰੋਲ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਮਿਆਰੀਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਸਾਡੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿੱਤੇ ਵੱਧ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਖਪਤਕਾਰ ਨੂੰ ਚੀਜ਼ ਹੁਣ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸਸਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ। ਅਮਰੀਕਨ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੇ ਆਪਣੀ 2008 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ

ਨਹੀਂ। ਸਪਲਾਇਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਤੇ ਅਦਾਇਗੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫੀਸ ਅਤੇ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਪਲਾਇਰਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਤੇ ਵਸਤਾਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਡਰਾਇਆ-ਧਮਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਤੇ ਵਸਤਾਂ ਮਹੁੱਈਆ ਨਾ ਕੀਤੀਆਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਡੀ-ਲਿਸਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਪਲਾਇਰਾਂ ਤੋਂ ਡਿਸਕਾਊਂਟ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕੰਪਨੀ ਆਪਣੇ ਨਵਾਂ ਸਟੋਰ ਖੋਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਸਪਲਾਇਰਾਂ ਤੋਂ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਬਣਦੀ ਰਕਮ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਲ ਦੀ ਸੁਪਰ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿੱਚ ਮਾਲ ਵਿਕਣ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਟ ਕੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਪਲਾਇਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ 'ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਲੀ' ਕੀਮਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀਮਤ ਤੇ ਮਾਲ ਨਹੀਂ ਵੇਚ ਸਕਦੇ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਪਲਾਇਰ ਮਾਰਕਿਟ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਕੀਮਤ ਤੇ ਮਾਲ ਵੇਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲੋਂ 'ਮਨਫੀ ਮਾਰਜਿਨ' ਉਗਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਪੈਸੇ ਵਾਪਿਸ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਹਮਲਾ ਹੈ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਅਤੇ ਸਪਲਾਇਰਾਂ ਤੇ। ਵਿਕੇ ਮਾਲ ਦੀ ਪੇਮੈਂਟ ਲੇਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਪਲਾਇਰ ਮਾਲ ਵੇਚਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਬਿਲਕੁਲ ਅਖੀਰਲੇ ਪਲਾਂ ਉੱਪਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਰੇਟ ਘਟਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਪਲਾਇਰਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਹੀਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਿਰਫ ਉਸੇ ਰੇਟ ਤੇ ਮਾਲ ਵੇਚਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ। ਕੰਪਨੀਆਂ ਕਈ ਵਾਰ ਬਿਨਾਂ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤੇ ਵਸਤੂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਕੁਆਲਿਟੀ ਸਟੈਂਡਰਡ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਂਗੀ ਵੀ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਅਤੇ ਸਪਲਾਇਰਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਸਟੋਰੇਜ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਾਗਤਾਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ 'ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ' ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੌਕੇ ਤੇ ਹੀ ਵਸਤਾਂ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਸਪਲਾਇਰ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਾ ਕਰ

ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਕੁੱਲ 22 ਲੱਖ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ 94 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ 7400 ਸਟੋਰਾਂ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ 44 ਵੱਖ-ਵੱਖਰੇ ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਬ੍ਰੈਂਡ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਕੁੱਲ ਵਪਾਰ 820 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਚੂਨ ਅਤੇ ਥੋਕ ਵਪਾਰ ਲਗਪਗ 840 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਲਗਪਗ 8.4 ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲਮਾਰਟ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਪੁੰਜੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਵਾਲਮਾਰਟ ਨਾਲੋਂ 29 ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਸੱਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਮਾਰਕਿਟ ਵਾਲਮਾਰਟ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਜਿਯੋਤੀ ਘੋਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਲਮਾਰਟ ਦਾ ਇੱਕ ਸਟੋਰ 9800 ਛੋਟੀਆਂ ਪ੍ਰਚੂਨ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਖੋਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ 4000 ਬੰਦੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਾਲਮਾਰਟ ਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੱਡੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਛੋਟੀਆਂ ਦੁਕਾਨਦਾਰੀਆਂ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਾਲਮਾਰਟ ਦੀ ਇਸ ਨੀਤੀ ਕਰਕੇ 2004 ਵਿੱਚ ਈਓਵਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਖੇ 444 ਕਰਿਆਨਾ ਸਟੋਰ, 257 ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਸਟੋਰ, 243 ਇਮਾਰਤ ਸਪਲਾਇਰ, 949 ਵਰਾਇਟੀ ਸਟੋਰ, 947 ਇਸਤਰੀ ਸਟੋਰ ਅਤੇ 994 ਫਾਰਮੇਸੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀ. ਸੀ. ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਵਾਲਮਾਰਟ ਦੇ ਸਟੋਰ ਖੋਲਣ ਤੋਂ ਤੋੜਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਟੋਰ ਖੁੱਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਬਰਕਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰਚੂਨ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਵਾਦ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਗਰੀਬੀ- ਅਮੀਰੀ ਦਾ ਪਾੜਾ ਵਧਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਘਟੀ ਹੈ। ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਵਾਲਮਾਰਟ ਦੇ ਪ੍ਰਚੂਨ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨਾਲੋਂ 92.8% ਘੱਟ ਆਮਦਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਲਮਾਰਟ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੂਸਰੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲੋਂ 98.4% ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਅਧਿਆਨ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰ

ਮਾਰਕਿਟ ਦੀ ਕੀਮਤ ਆਮ ਮਾਰਕਿਟ ਨਾਲੋਂ 20-30% ਵੱਧ ਹੁਮਦਿ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਰਾਂਗੀ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਰਿਟੇਲ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਢਾਂਚਾ ਵਿੱਚ 30% ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਕੋਲਡ ਸਟੋਰ ਖੋਲ੍ਹਣ, ਪਰੋਸੈਸਿੰਗ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਚ ਤਕਨੀਕ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੈ, ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਥੋਕ ਵਿਚੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਰਨੀਚਰ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਮੱਦ ਹਟਾ ਲਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਮੰਤਵ ਹੀ ਚੀਨ ਜਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮਾਲ ਚੁੱਕ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੇਚਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਇਥੋਂ ਦੀ ਸਨਅਤ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨੂੰ ਹੋਣਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਚੂਨ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਦਾ ਨਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨਾਲ ਛੋਟੇ ਸਾਨਤਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਹ ਕੰਪਨੀਆਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਸੁਪਰ ਮੁਨਾਫੇ ਕਮਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਣਗੀਆਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਪੁੰਜੀ ਦਾ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਕਾਸ ਹੋਵੇਗਾ।

ਵਾਲਮਾਰਟ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਨੁਕਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਦਿਹਾੜੀ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਇਸ ਨਾਲ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਿਆ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਰਖਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਨੇ 2007 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਾਲਮਾਰਟ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਿਰਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਨਾ ਕਰਕੇ ਕਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰੋਖੇ ਕੀਤਾ। ਅਪ੍ਰੈਲ 2012 ਵਿੱਚ ਨਿਊਯਾਰਕ ਟਾਈਮਜ਼ ਨੇ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸਕੈਂਡਲ ਨੰਗਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਾਲਮਾਰਟ ਨੇ ਮੈਕਸੀਕੋ ਵਿੱਚ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਿੱਟ ਲੈਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਰਕਮ ਵੱਢੀ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਮਈ 2012 ਵਿੱਚ ਵਾਲਮਾਰਟ ਦੀ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਬੰਗੂਆਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੰਬੋਡੀਆ ਅਤੇ ਮੀਆਂਮਾਰ ਵਿੱਚ 2000 ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਕੀਤੇ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵਾਲਮਾਰਟ ਦੇ ਸਟੋਰਾਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਟਰੈਫਿਕਿੰਗ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵੀ ਮਿਲੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਲਮਾਰਟ ਦੇ ਸਟੋਰਾਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵੇਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥਾਈਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਲਮਾਰਟ ਵਰਗੇ ਸੰਗਠਿਤ ਪ੍ਰਚੂਨ ਵਿਕਰੇਤਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ 9447 ਤੋਂ ਬਾਅਦ 80% ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਚੂਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚੂਨ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਹੇਰਾਫੇਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ

ਇਹ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅੰਦਰ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਹੀ ਉੱਥੇ ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਨੂੰ ਨਿਚੋੜਨ ਕਾਰਨ 42 ਲੱਖ ਫਾਰਮਰ ਖੇਤੀ ਛੱਡ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਹਰ ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਖੇਤੀ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ 2004 ਦੀ ਫੂਡ ਸੁਰੱਖਿਆ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਮਰੀਕਾ ਅੰਦਰ 2004 ਵਿਚ ਲਗਪਗ 98.7 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਮੌਕੇ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਅੰਦਰ ਖੇਤਬਾੜੀ 'ਚ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਮਰੀਕਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਬਸਿਡੀਆ ਦੇਣੀਆਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਵੀ ਵੱਡੇ ਫਾਰਮਰ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ 'ਆਪਣੀ ਮੰਡੀ' ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਵਾਲਮਾਰਟ ਵਰਗੀਆਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉੱਥੇ ਅਮਰੀਕਾ ਅੰਦਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਤਾਜੀਆ ਵਸਤਾਂ ਖੀਦਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ 'ਆਪਣੀ ਮੰਡੀ' ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇੰਡੋਨੇਸੀਆ, ਸਿੰਗਾਪੁਰ, ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ, ਚੀਨ, ਰੂਸ ਆਦਿ ਅੰਦਰ ਜਥੇਬੰਦ ਰਿਟੇਲ ਦੀਆਂ

ਅਗਲੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਧੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਨਾਲ ਵਿਚੋਲੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ

The big lie about tax cuts and jobs

candidates agree on the main way to produce more jobs.

Tax cuts for business. And if that doesn't work, more tax cuts.

Sure, at the Tuesday night presidential debate, Obama--maybe because he was fully awake this time--emphasized that he, unlike Romney, wanted to raise income tax rates affecting the richest 2 percent of U.S. households to the levels they were at during the presidency of Bill Clinton in the 1990s. What Obama didn't point out is that he had a chance to do this by rescinding the Bush tax cuts for the super-rich at the end of 2010--and he capitulated to the Republicans.

Nevertheless, while Obama promised to repeal the Bush tax cuts for the wealthy, he also said he wanted to reduce taxes on bankers and businesses. In a debate where Obama was desperate to show how different he is from Romney, he stressed several times one point of agreement

between the two--that taxes on corporations are too high, and they ought to be reduced.

This reflects something that has become an article of faith in mainstream politics--that the best way to create jobs is to cut taxes on businesses so they'll hire workers. The flip side of that consensus is that the worst way to create jobs is a government program that actually hires people--like, you know, teachers, social workers, highway construction crews, structural engineers who know how to keep bridges from collapsing...

Once confined to a minority of fiscal conservatives who then found themselves in power during the administration of Republican Ronald Reagan, the theory of "trickle-down economics" dominates economic policy across the mainstream political spectrum--even if not many people use the term anymore.

THE BASIC idea is that if you cut taxes on corporations, that gives them more cash that they can use to invest, which will increase overall employment as more people are hired, and incomes will rise throughout society. In other words, more money in the hands of business and the rich will eventually "trickle down" to the rest of us.

There are two problems, though. One is that "trickle-down economics" doesn't work, and never has. And two is that tax cuts for the rich starve the government of resources that could make a difference.

Even the Congressional Budget Office, the government's own nonpartisan agency for analyzing economic data, acknowledges that cutting taxes won't create jobs, especially in a weak economy: "Increasing the after-tax income of businesses typically does not create much incentive for them to hire more workers in order to produce more,

This reflects something that has become an article of faith in mainstream politics--that the best way to create jobs is to cut taxes on businesses so they'll hire workers. The flip side of that consensus is that the worst way to create jobs is a government program that actually hires people--like, you know, teachers, social workers, highway construction crews, structural engineers who know how to keep bridges from collapsing...

because production depends principally on their ability to sell their products."

Tax rates on business and the wealthy in the U.S. are already very low by historical standards and--despite the squawking by CEOs and the financial press--on the low end when compared to other industrialized countries.

One result is that U.S. corporations are sitting on a record hoard of cash, estimated at as much as \$2 trillion. Why? Because corporations won't make new investments until they believe those investments will turn a profit. The money that's supposed to trickle down to the rest of us is trickling into the big pockets of the super-rich.

Instead of creating jobs, cutting taxes for the wealthy and corporations...makes the wealthy and corporations richer still! One of the 20th century's leading mainstream economists, John Kenneth Galbraith, derisively referred to the "trickle-down" methods of his day as the horse-and-sparrow theory: "If you feed the

horse enough oats, some will pass through to the road for the sparrows."

That's true today. The neoliberal consensus for free markets, government spending cuts, privatization and tax cuts for the rich serves the interests of the 1 percent--the same elite that already made off with the lion's share of the economy's gains for the last few decades.

The rest of us get crap.

DON'T TAKE our word for it that the mania for tax cuts is a bipartisan consensus. Listen to the presidential candidates.

In the first debate, Mitt Romney said: "Fifty-four percent of America's workers work in businesses that are taxed not at the corporate tax rate, but at the individual tax rate. And if we lower that rate, they will be able to hire more people. For me, this is about jobs. This is about getting jobs for the American people."

Obama's "counter" was: "When it comes to our tax code, Governor Romney and I both agree that our corporate tax rate is too high, so I want to lower it, particularly for

manufacturing, taking it down to 25 percent."

Both men said pretty much the same in the second debate.

Romney, of course, is explicit--he's a "trickle-down" fundamentalist. One of his last comments in the second debate was to repeat the same sentence--"Government doesn't create jobs"--over and over, like a mantra.

But Barack Obama and the Democrats are no less dedicated to this proposition. Even the 2009 stimulus law--passed during the first month of the Obama presidency, as an emergency measure to jump-start the economy, with the support of most of the business establishment--was heavily weighted in this direction.

A little over one-third of the \$787 billion total in the largest stimulus law in history was earmarked for tax breaks for individuals and corporations. And as of 2010, the White House Council of Economic Advisers reported that almost half of the money actually spent under the stimulus law to that point went to tax breaks.

A year later, the council estimated that each job created under the stimulus law cost taxpayers between \$185,000 and \$278,000, more than if the money had been spent directly on putting people to work by bringing more teachers into schools or hiring construction workers to work on infrastructure projects.

All the evidence to predict that tax cuts don't result in job growth was already available in 2009. To take one example, in

the early 1990s, Republicans made the same claims that Mitt Romney is making today--that raising taxes on the rich strangles job growth--against Bill Clinton's proposal for modest tax increases. In the years after Clinton's tax increase, job growth in small businesses increased more than two times faster than after George W. Bush's tax cuts in the 2000s.

There's no definitive correlation between tax cuts and job growth--because many more economic factors are at play.

In fact, real corporate tax rates have been falling in the U.S. for decades. Though the nominal tax rate on businesses is 35 percent, corporations enjoy so many exemptions, deductions and loopholes that they pay far less--and often enough, nothing at all. Thus, General Electric, one of the largest corporations in the world, paid an average effective tax rate of 14 percent between 2001 and 2010, according to a feature on taxes in Mother Jones magazine.

At the same time, the tax burden has shifted more and more onto working people. Income taxes have fallen modestly for the brackets in the middle of the income ladder, but a good part of the difference has been made up by various regressive taxes, which disproportionately hit working people.

The payroll tax extracted from your paycheck--if you get one--is one example: The tax is capped at just over \$100,000 in annual income--meaning the

rich pay substantially less as a percentage of their income as, say, an "associate" at Wal-Mart or an employee at an auto parts factory. Thus, payroll taxes have dramatically increased as a share of government revenues.

When it comes to sales taxes, also regressive, no politician ever seems to want to cut them. But they duel with one another to bestow still lower tax rates on corporations.

This is the first way to understand the strange but true fact--that Warren Buffett's secretary, because of regressive taxes like payroll and sales taxes, pays a far higher percentage of her income to governments at all levels than her boss.

ALTHOUGH TAX cuts have

been an abysmal failure at creating jobs, they have served another purpose perfectly--creating the fiscal train wreck that has been the justification for deep cuts in an already threadbare social safety net.

The history of the last three decades makes a mockery of Mitt Romney's claims to be more responsible about balancing the government's budget. Ronald Reagan, for example, pledged to balance the budget even as he cut taxes and doubled defense spending. It didn't work out, to no one's surprise--and federal deficits ballooned. Later, Reagan's budget director David Stockman admitted that, despite assurances to the contrary, he knew the budget would produce deficits, but he and his fellow Republicans figured this would compel Congress to cut spending on social programs.

Likewise, George W. Bush insisted that not one, but two huge tax cut packages were needed to spur the economy and job growth--even while the U.S. was fighting expensive new wars in Afghanistan and Iraq. The pile of debt just grew and grew.

Given this history, it's ludicrous for Republicans to claim to be the party of fiscal conservatism. But the Democratic Party can't attack their record of failure--either on the deficit or job creation--because they don't have an alternative. On the contrary, they have helped preside over

the shift of the tax burden from the rich to the poor, and from corporations to the rest of us.

Socialists have a simple answer to the favorite question of politicians during debates at election time: How will you pay for it? Our answer is this: Tax the rich.

But within mainstream politics, any proposal of the sort--however modest, and even those which aren't about raising taxes on the rich, but merely not reducing them--is invariably met with the charge of "class warfare." The leaders of the Democratic Party, who are every bit as dependent on donations from corporations and Wall Street as the Republicans, are keen to avoid this charge.

And so the real class warfare continues--the one-sided war of the 1 percent against the 99 percent.

Mitt Romney's program of enriching Corporate America in the name of "helping 100 percent of Americans" is nauseating. But Barack Obama doesn't offer an alternative. He and the Democratic Party accept all the same premises as Republicans about government economic policy--austerity, tax cuts for business and the rich, support for American business above all else.

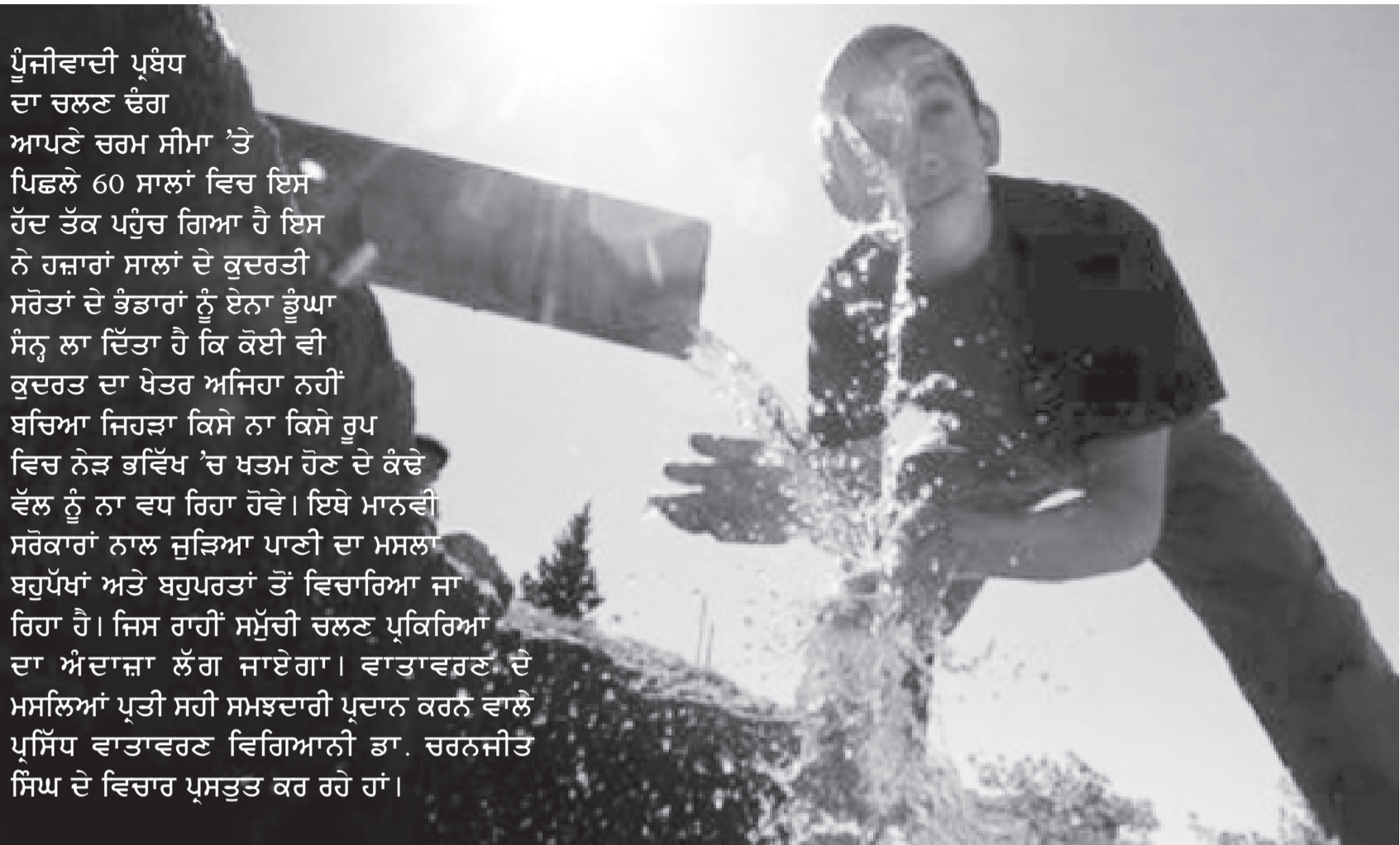
It will take a mobilization outside of Washington, fighting for completely different priorities, to do something about the jobs crisis in this country.

ਸੁਲਕਾਂ 'ਤੇ ਸੰਤਰਾਉਂਦਾ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੁੜ ਦਾ ਖਤਰਾ

ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਠਾ

ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਚਲਣ ਢੰਗ ਆਪਣੇ ਚਰਮ ਸੀਮਾ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ 60 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰਾਂ ਨੂੰ ਏਨਾ ਡੂੰਘਾ ਸੰਨ੍ਹ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਖੇਤਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨੇੜ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੇ ਕੰਢੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਨਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਇਥੇ ਮਾਨਵੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਪਾਣੀ ਦਾ ਮਸਲਾ ਬਹੁਪੱਖਾਂ ਅਤੇ ਬਹੁਪਰਤਾਂ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸਮੁੱਚੀ ਚਲਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਹੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਗਿਆਨੀ ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਲੰਬਾ ਅਰਸਾ ਏਸ਼ੀਆ ਮਹਾਂਦੀਪ ਪੁਰਾਤਨ ਸੱਭਿਆਤਾਵਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ, ਰਾਜਸੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਾ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਬਣਕੇ ਚਮਕਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਕਾਸ ਬੈਂਕ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਨ ੧੯੨੦ ਵਿੱਚ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀ ਖਰੀਦ ਸ਼ਕਤੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਖਰੀਦ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ੬੦% ਸੀ, ਜਦਕਿ ਯੂਰਪ ੨੩% ਤੇ ਅਤੇ ਸੱਜਰਾ ਹੀ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਅਮਰੀਕਾ ਉਸ ਵਕਤ ੧੧% ਤੇ ਖੜਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਫੌਜ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਨਾ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਪਤਨ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸਿੰਘਾਸਨ ਨੇ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਇੱਕ ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। ਰੂਸ ਅਤੇ ਚੀਨ ਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਜ਼ਾਦੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ ਉਥੇ ਦੋ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਨਾਟੋ ਅਤੇ ਵਾਰਸਾ ਗੁਟਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵੰਡੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਠੰਢੀ ਜੰਗ ਦਾ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਚਿੱਤਰਪਟ ਤੇ ਛਾਏ ਰਹਿਣ ਨੇ ਇੱਕ ਸੀਜ਼- ਫਾਇਰ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ। ਪਰ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਉਰਜਾ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਰੋਤਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਹਰ ਵਕਤ ਖਿੱਚੀ ਰੱਖਿਆ। ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਆਰਥਿਕ ਤਾਕਤ ਵਜੋਂ ਉਭਰੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਫ਼ਰੈਂਕਲਿਨ ਡੀ ਰੂਜ਼ਵੈਲਟ ਦੀ ਯਾਲਤੋ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ

ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਊਦੀ ਸੁਲਤਾਨ ਅਬਦੁਲ-ਅਜ਼ੀਜ਼-ਇਬਨ-ਸਾਊਦ ਨਾਲ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਗੁਪਤ ਵਾਰਤਾ ਅਤੇ ਸੰਧੀ ਆਧੁਨਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਇੱਕ ਬੇਮਿਸਾਲ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਪੂਰੀ ਮੁਸਤੈਦੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਅ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੇ ਹਿੱਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਲਾਮੀ ਕੱਟੜਤਾ, ਤਾਲਿਬਾਨ, ਜੈਵਿਕ ਹਥਿਆਰਾਂ, ਰਸਾਇਣਕ ਹਥਿਆਰਾਂ, ਪ੍ਰਮਾਣੂੰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਤਖਤ ਪਲਟਣ, ਫਾਂਸੀ ਤੇ ਲਟਕਾਉਣ, ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦੇਣ ਲਈ ਗੈਰ-ਜਮਹੂਰੀ ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮੁੱਚੇ ਯੂਰਪ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਜੰਗ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਕੇ

ਆਪਸੀ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਨੀਤੀ ਘੜੀ ਜੋ ਉਸ ਪੂਰੇ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਉਭਾਰ ਦੀ ਹਾਣੀ ਹੋ ਨਿੱਬੜੀ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਸਰਦਾਰੀ ਦੀ ਹੈਂਕੜ ਹੇਠ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਧੱਕੀ ਰੱਖਿਆ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਵੀਅਤਨਾਮੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਚੱਲੀ ਇਰਾਨ-ਇਰਾਕ ਦੀ ਲੜਾਈ, ਪਰ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਨਤੀਜਨ ਉਸ ਨੇ ਜੰਗ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਰਾਹੀਂ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਨਫਰਤ ਦੀ ਪੁੱਠ ਚਾੜੀ ਕਿ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਝੁਲਸਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਗਿਰ ਰਹੀ ਆਰਥਿਕ, ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਸ਼ਾਖ ਤੋਂ ਸਬਕ ਲੈਂਦਿਆ ਇਸ ਨਫਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਕਲਣ ਲਈ ਕੂਟਨੀਤਕ ਵਸੀਲਿਆ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ

ਜਿੰਨਾ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਕੇਂਦਰੀ-ਏਸ਼ੀਆ ਨਾਲੋਂ ੧੯ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਰੋਤ ਸਿਰਫ ੬ ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ ਹਨ। ਬੰਗਲਾ-ਦੇਸ਼, ਭੂਟਾਨ, ਭਾਰਤ, ਮਾਲਦੀਵ, ਨੇਪਾਲ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ੨੧% ਵੱਸੋਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਕੋਲ ਸੰਸਾਰ ਜਲ-ਸ਼੍ਰੋਤਾਂ ਦਾ ਸਿਰਫ ੮% ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਕੁੱਲ ਜਲ-ਸ੍ਰੋਤ ੩੯੬੫੧੦੯ ਘਣ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਜਲ ਸ੍ਰੋਤ ਸਿਰਫ ੩੫.੦੩੫੧੦੬ ਘਣ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ੧੩ਵਾ ਹਿੱਸਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੋਸ਼ (੧੦.੫੫੧੦੬ ਘਣ ਕਿਲੋਮੀਟਰ) ਪਾਣੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਚਿੱਤਰਪਟ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਏਸ਼ੀਆ, ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਾਣੀ ਤੇ ਖੇਤੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਘਰੇਲੂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ੩੨੪੦ ਘਣ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪਾਣੀ ਆਏ ਵਰ੍ਹੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ੬੯% ਖੇਤੀ ਲਈ ੨੩% ਉਦਯੋਗਾਂ ਲਈ ੮% ਘਰੇਲੂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਲਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ੯੨% ਹਿੱਸਾ ਸਿਰਫ ਖੇਤੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਚਕਾਚੌਂਧੀ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਘਣੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਬੈਕਾਂਕ, ਕਲਕੱਤਾ, ਢਾਕਾ, ਗੁੰਮਜੌਹੂ ਕਰਾਚੀ, ਸਿੰਘਾਈ ਅਤੇ ਤਿਆਮਿ ਵਰਗੇ ਮਹਾਂ-ਨਗਰ ਸਥਿਤ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ, ਖਾਸ ਕਰ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੇ ਲਗਾਤਾਰ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਵਾਧੇ, ਮੌਸਮੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ, ਆਲਮੀ, ਤਾਪਮਾਨ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਵਾਧੇ ਕਾਰਨ ਪਿੱਘਲ ਰਹੇ ਗਲੇਸ਼ੀਅਰਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਅ ਪਾਣੀ ਦੀ ਉਪਲਬੱਧਤਾ ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਅ ਦੀ ਉਪਲੱਭਤਾ ਤੋਂ ਅੱਧੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਆਪਸੀ ਰਾਜਸੀ ਟਕਰਾਅ ਦੀ ਨੀਤੀ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸਹਿਹੋਂਦ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਪਾਣੀ ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਇਨਾਤ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਉਰਜਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਜਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉੱਚ-ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਸਤੂ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਰਜਾ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਪਰ ਕੁਦਰਤੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਬਦਲ ਨਹੀਂ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧਾਰਣ ਰਸਾਇਣਕ ਕ੍ਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਹਵਾ ਵਿੱਚੋਂ ਹਾਈਡ੍ਰੋਜਨ ਅਤੇ ਆਕਸੀਜਨ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਨੇ ਪਾਣੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਫੈਕਟਰੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਰਸਾਇਣਕ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਧਰਤੀ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਕੁਦਰਤੀ ਪਾਣੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਭਰ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਫੌਜੀ ਮਸ਼ਕਾ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਸੀ ਆਰਥਿਕ ਸਹਿਯੋਗ ਅਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਨੇ ਲੈ ਲਈ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਵਧਣ ਨਾਲ ਆਤੀਤ ਦੀ ਕੁਝੱਤਣ ਅਤੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਵੰਡਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਯਥਾਰਥ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਏਸ਼ੀਆ ਹੁਣ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਬਿੰਦੂ ਬਣ ਕੇ ਉਭੱਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ੨੬੦% ਦੇ ਵਾਧੇ ਨਾਲ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ੧.੪੦ ਬਿਲੀਅਨ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ੩.੬੫ ਬਿਲੀਅਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਮਹਾਂਦੀਪ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ੬੦% ਵੱਸੋਂ ਨੂੰ ਢੋਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੱਖਣੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਏਸ਼ੀਆ ਕੋਲ ਇੱਕੋ

ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਲੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਉਪਲੱਭਤਾ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਚੀਨ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਤਿੱਬਤ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਉਪਰੰਤ ਤਿੱਬਤ ਦੀ ਪਠਾਰ ਤੋਂ ਨਿੱਕਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਦੀਆਂ ਤੇ ਬੰਨ ਮਾਰ ਕੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਵਹਾਅ ਆਪਣੇ ਪਾਸੇ ਮੋੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਹਨਾ ਨਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਮਹਾਂ-ਡੈਲਟਿਆ ਦਾ ਆਦਾਰ ਘਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ

ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਦੇਸ਼ ਜਿਹੜੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਅਜ਼ਾਦੇਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਤੋੜ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਨੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੁੜ ਨੂੰ ਏਸ਼ੀਆਈ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਆਰਥਿਕ ਮੱਧ

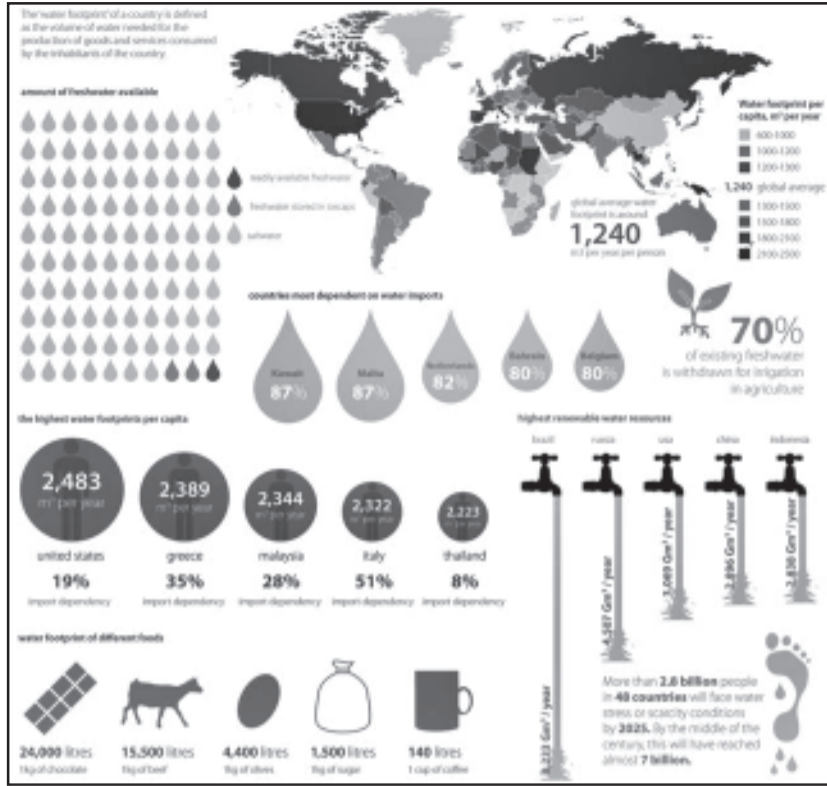

ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੈਵਿਕ ਤੇਲ ਦੀ ਖੇਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੱਧ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਊਰਜਾ ਪੂਰਤੀ ਜੈਵਿਕ ਤੇਲ ਦੀ ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੈਵਿਕ ਤੇਲਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬੂਟੇ ਉਗਾ ਕੇ ਉਹਨਾ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਤੋਂ ਨਿਚੋੜ ਕੇ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ੧ ਗੈਲਨ ਜੈਵਿਕ ਤੇਲ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਜਰੂਰੀ ਬੂਟੇ ਅਤੇ ਬੀਜ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ

੨੫੦੦ ਗੈਲਨ ਪਾਣੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚੀਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਬਾਦੀ ਦੀਆਂ ਊਰਜਾ ਜਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸੰਨ ੨੦੨੦ ਤੱਕ ੧੨ ਮਿਲੀਅਨ ਮੀਟਰਿਕ ਟਨ ਜੈਵਿਕ ਤੇਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਮਿੱਥਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਚੀਨ ਦੀ ਕੁੱਲ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ੮-੧੨% ਖੇਤਰ ਅਤੇ ੫੦-੭੨ ਘਣ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪਾਣੀ, ਜੋ ਪੀਲੀ ਨਦੀ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਵਹਾਅ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੈਵਿਕ ਤੇਲ ਦੀ ਖੇਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ

ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਬਕ ਰਾਸ਼ੋਫੀਦਲ ਕਾਸਤਰੋ ਨੇ ਭਰੀ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਜੈਵਿਕ ਤੇਲ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕਰੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਖੁਰਾਕੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਘਟੇਗੀ, ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਖੁਰਾਕੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਅਸਮਾਨੀ ਛੋਟਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਰੋਟੀ ਗਰੀਬ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਹੋਰ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗੀ—ਮੈਂ ਭਰੀ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇਸ ਹੈਕੜ ਭਰੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਸੀਨ ਤੇ ਛਾਏ ਇਹਨਾ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਏਸ਼ੀਆ ਮਹਾਂਦੀਪ ਲਈ ਇੱਕ ਖਾਸ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਿਜ਼ ਏਸ਼ੀਆ ਹੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਹਾਂਦੀਪ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ, ਆਰਥਿਕ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਇਸੇ ਮਹਾਂਦੀਪ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦੀ ਜਰਖੇਜ਼ ਭੂਮੀ ਉਤੇ ਟਕਰਾਅ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਹੇ ਜਿਵੇਂ

ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਬਨਾਮ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਨਿਜ਼ਾਮ, ਲੋਕਤੰਤਰ ਬਨਾਮ ਕੰਮਿਊਨਿਜ਼ਮ, ਡਿਕਟੇਟਰਸ਼ਿਪ (ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ) ਬਨਾਮ ਲੋਕਤੰਤਰ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਬਨਾਮ ਸੰਪਰਦਾਇਕਤਾ, ਇਸਲਾਮ ਬਨਾਮ ਇਸਾਈਅਤ, ਇਸਲਾਮ ਬਨਾਮ ਤਾਲੀਬਾਨ, ਆਦਿ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਖਾਸ ਕਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵੱਧ ਰਹੀ ਮੰਗ ਨੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸੁਧਾਰਨ ਅਤੇ ਸਹਿਹੋਂਦ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੀੜੀ ਅਤੇ ਸਾਰਥਿਕ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਰਾਜਸੀ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਕੂਟਨੀਤਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਦੀ ਦੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਖਾਸ ਕਰ ਹਰ ਤਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ, ਵਿਕਾਸ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੀ ਬੇਰੋਕ ਵਰਤੋਂ ਨੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਪਿੱਛੇ ਧੱਕਿਆਂ। ਪਰ ਹੁਣ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ, ਜਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਲੜਾਈ ਰੱਖਿਆ, ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਪੱਕਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣਾ

ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ, ਜਿਨਾਂ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਲੜੀ, ਤੋਂ ਸੋਧ ਲੈ ਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਮਹਾਂਦੀਪ ਵਿੱਚ ਸਥਾਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਕਾਰਗਰ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਵੈਸੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਲੀ ਕੁੱਝਤਣ ਹੁਣ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗਰਮਜੋਅਤੇ ਨਿੱਘੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ਣ ਲਈ ਆਮ-ਆਵਾਮ ਅੱਗੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਹਾਂਦੀਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭੂਮੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਹੇਠ ਹੈ ਅਤਸੰਸਾਰ ਦੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ੭੪% ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ ਹੀ ਵਰਤੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹਨਾ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮਿਆ ਪ੍ਰਤੀ ਹੁਣ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨਿਸ਼ਚਤ ਕਰਨੀ ਹੀ ਪਵੇਗੀ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਪੱਛਮ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਨੂੰ ਨਿਰਵਿਘਨ ਵਹਾਅ ਨਿਸ਼ਚਤ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਮਹਾਂਦੀਪ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੁੜ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਕਾਬੂ ਪਾ ਕੇ ਇੱਕ ਆਰਥਿਕ ਚਕਾਚੌਧ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਦੀਪ ਵਜੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਕਰੇਗਾ।

ਵਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੋਏ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਨ ਉਹਨਾ ਦੀਆਂ ਐਸ਼ੋ-ਆਰਾਮ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵੱਧ ਰਹੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਅਤੇ ਮੰਗ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਠੀਕਰਾ ਇਹਨਾ ਸਿਰ ਭੰਨਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜਮਾਤ ਦੇ ਹੋਏ ਯਕਦਮ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੇ

ਇਹਨਾ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਮੀਟ ਦੀ ਮੰਗ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਇੱਕ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਮੀਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ੫੦,੦੦੦ ਲੀਟਰ ਪਾਣੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਤੋਂ ੧੦ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮੱਧ ਵਰਤੀ ਜਮਾਤ ਦੀ ਮੀਟ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਇਹ ਕੂੜ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹਨਾ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦਾ ਤਿੰਨ ਵਕਤ ਦਾ ਭੋਜਨ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾ

ਕਦੇ ਵੀ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਹੋਣ ਵੱਲ ਕੋਈ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰੀਰਕ ਜਰੂਰਤਾਂ ਲਈ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਭੋਜਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਭੋਜਨ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਮਾਸ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੀ ਕਿੱਲਤ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਇਹ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਦੇਸ਼ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਭੋਜਨ ਤੇ ਆਪਣਾ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵਰਗ ਨੂੰ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਆਹਾਰ ਤੋਂ ਵਿਹੁਣਾ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਬਲੀ ਦੀ ਰਸਮ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਭੋਜਨ ਹੈ ਦਾ

ਸਿਧਾਂਤ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਧਰ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਨੇ ਵੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਸਤੂ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ, ਗੌਰਵਮਈ, ਰੱਜਵੀਂ ਅਤੇ ਸੰਭੋਗ ਪੂਰਣ ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਊਣ ਲਈ ਸਹਿੰਦੀ-ਸਹਿੰਦੀ ਕੀਮਤ ਤਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ

ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀ ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਸਿੰਚਾਈ, ਊਰਜਾ ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਉਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਡੈਮਾਂ ਨੇ ਜਲ-ਭੰਡਾਰਨ

ਕਾਰਨ ਜਿੱਥੇ ਲੋਕ-ਉਜਾੜੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਉਥੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਘਾਟਾ ਅਤੇ ਜੀਵ ਭਿੰਨਤਾ ਅਤੇ ਜਲ-ਚਰ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਨਿਵਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪਾਣੀ ਦੀ ਆਰਥਿਕ, ਜੈਵਿਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿਥਤੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਿਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਨੇ ਪਿਛਲੇ

ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ੫੦੦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਡੈਮ ਤੋੜ ਕੇ ਨਦੀਆਂ, ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਆਮ ਵਹਾਅ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜੀਵ-ਭਿੰਨਤਾ ਅਤੇ ਜਲਚਰ ਜੀਵ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋਏ ਪਰ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਡੈਮਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਡੈਮਾਂ ਦੀ ਉਚਾਈ ਹੋਰ ਉਚੀ ਕਰਨਾ ਅੱਜ ਵੀ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਨਰਮਦਾ ਬਚਾਓ ਵਰਗੇ ਅੰਦੋਲਨ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੁਪਨਮਈ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ, ਜਿਸ ਨੂੰ

ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਉਕਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜਰੂਰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਪਾਣੀ ਦੀ ਉਪਲੱਬਧਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਆਮ ਵਹਾਅ, ਜੀਵ ਭਿੰਨਤਾ ਆਦਿ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਫੈਡਰਲ ਸਿਆਸੀ ਢਾਂਚਾ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੇ। ਊਰਜਾ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕੇ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਊਰਜਾ, ਚਾਹੇ ਹਾਈਡਲ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਤੋਂ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਥਰਮਲ ਪਲਾਂਟਾਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਪਲਾਂਟਾਂ ਤੋਂ, ਸਭ ਲਈ ਪਾਣੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਣ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਊਰਜਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਨਵੀਂ ਖੋਜ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ

‘ਸੋ ਕਿਉਂ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ’ ਦਾ ਨਾਟਕ ਮੰਚਨ

- ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਪਾਲੀਵਾਲ -

ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਐਂਟਰੀਓ ਵਲੋਂ ਅਜਮੇਰ ਐਲਖ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਖੇਡਿਆ ਨਾਟਕ ‘ਸੋ ਕਿਉਂ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ’ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 400 ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ। ਨਾਟਕ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਥੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਵਿਤਕਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਥੇ ਕੁੜੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਤਕਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਵੀ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਕਈ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ 1000 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲਤਨ 864 ਲੜਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਨ ਬਰਾਬਰ ਦੇ

ਸਮਾਜ ਵੱਲ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਸਕੇ। ਨਾਟਕ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਹਰ ਇੱਕ ਪਲ ਭਾਵੁਕਤਾ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਜਿਉਂ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਚਰਚਾ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਛੇੜਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ਲਿੰਗ ਆਧਾਰਿਤ ਵਿਤਕਰਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਵਹਿਮ ਭਰਮ ਅਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਜਿਹੜੇ ਅਕਸਰ ਹੀ ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਲੋੜ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸੋਚ ਨੂੰ ਅਜੋਕੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਟੋਰਾਂਟੋ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਜਿਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਲੀਫਲੈਟ ਵੀ ਵੰਡਿਆ।

ਅਕਤੂਬਰ ਇਨਕਲਾਬ ਅਤੇ ਲੈਨਿਨ

ਬਲਕਰਨ

ਫਿਲਾਸਫਰ, ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦਾ ਮੁਦੱਈ, ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਮਝਣ, ਸਮਝਾਉਣ, ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਤੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਮਰੱਥ ਪਰਮਗੁਣੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ-ਵਲਾਦੀਮੀਰ ਇਲੀਚ ਉਲੀਆਨੋਵ (ਲੈਨਿਨ) ਦਾ ਜਨਮ 22 ਅਪ੍ਰੈਲ 1870 ਵੋਲਗਾ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਸਿਮਬਿਰਸਕ (ਸੂਬੇ) ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਲੈਨਿਨ ਦੀ ਮਾਂ ਮਾਰੀਆ ਅਲੈਕਸਾਂਦਰੋਵਨਾ ਇਕ ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਇਲੀਆ ਨਿਕੋਲਏ ਉਲੀਆਨੋਵ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸੂਝਵਾਨ ਸਨ। ਲੈਨਿਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਐਨਾ, ਭਰਾ ਐਲਕਸਾਂਦਰ (ਸਾਸ਼ਾ) ਅਤੇ ਛੋਟੀ ਓਲਗਾ, ਮੀਤਿਆ ਤੇ ਮਾਨਿਆ ਸਨ। ਘਰ ਦੀ ਆਰਥਕਤਾ ਚੰਗੀ ਸੀ। ਪਰ ਅਕਲ ਦਾ ਧਨੀ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੁੱਚਤਾ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਹੋਣੀ ਸਮੁੱਚਤਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵੇਖਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਵੀ ਸਮੁੱਚਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਹਿੱਤ ਸੀ। ਅਕਸਰ ਹੀ ਘਰ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪਿਤਾ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ 'ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬੇਹੱਦ ਮਾੜਾ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਪੱਛੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਘਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਾਜਸ਼ਾਹੀ, ਅਫਸਰ, ਜਗੀਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਜੁੱਡਲੀ ਐਸ਼ੋਇਸ਼ਰਤ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗਰੀਬ, ਮਜ਼ਦੂਰ, ਕਿਸਾਨ, ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੁੱਖ ਤਕਲੀਫਾਂ ਨਾਲ ਨਪੀੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਲੈਨਿਨ ਦੇ ਬਾਲ ਮਨ 'ਤੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਅਮਿੱਟ ਪੈੜਾਂ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਬਾਲ ਉਮਰੇ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਹੱਲ ਬਾਰੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਪਰ ਉਤਸੁਕਤਾ ਭਰੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਫਰ ਦੇ ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਕਦਮ ਸਨ। ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਗਿਆਨ, ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦਾ ਪੁੰਜ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਸਵੱਸ਼ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚੋਂ ਲੈਨਿਨ ਵਿਚ ਖਾਸ ਗੁਣਾ ਦਾ ਪਰਫੁੱਲਤ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਕ ਸੀ। ਲੈਨਿਨ ਤੋਂ ਚਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਵੱਡਾ ਉਸਦਾ ਭਰਾ ਸਾਸ਼ਾ ਅਕਸਰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵਾਲੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਕੁੱਝ ਨਵੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਲੈਨਿਨ ਨੂੰ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਬਾਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਪਰ ਸਾਸ਼ਾ ਜ਼ਾਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਹਿਸ ਦਾ ਮਹੌਲ ਬਣਾਉਂਦਾ

ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਲੈਨਿਨ ਅਕਸਰ ਨਵੇਂ ਸਵਾਲ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਉਮਰੇ ਸਾਸ਼ਾ ਹੀ ਉਸਦਾ ਅਦਾਰਸ਼ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਜਾਨਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਸੀ ਕਿ ਧਰਤੀ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਅਕਸਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਹਾਂ?..... ਆਦਿ। ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਦਸਵੀਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦਿਆਂ ਭਰਾ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਐਲਕਸਾਂਦਰ ਸਾਸ਼ਾ ਸੇਂਟ ਪੀਟਰਜ਼ਬਰਗ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਸਹਾਰੇ ਉਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਗਿਆਨੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਜਨਤਾ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਕ ਰਾਹ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦੀ ਜੱਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਕਸਦ ਦੀ ਪੂਰਤੀ, ਕਾਮਯਾਬੀ ਲਈ ਜ਼ਾਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਮ ਜਨਤਾ ਲਈ ਚੰਗੇਰਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕੁੱਝ ਸਾਥੀ ਜ਼ਾਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਨ ਗਏ ਫੜੇ ਗਏ। ਇਹ ਲੈਨਿਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਵੱਡੀ ਸੋਗ ਦੀ ਖਬਰ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਨੂੰ ਹਾਲੀ ਸਾਲ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਸ਼ਾ ਤੇ ਜ਼ਾਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਦਾ ਦਰਜ ਮੁਕੱਦਮਾਂ ਦੇ ਸਾਲ ਤੱਕ ਚੱਲਿਆ। ਮਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾਂ ਲੜਿਆ ਸਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ। ਫਾਂਸੀ ਲੱਗਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰਖੀ ਬਣਿਆ। ਸਵੇਰੇ ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਉਸਦੀ ਭੈਣ ਨੇ ਚੀਕ ਮਾਰੀ੩੩! ਲੈਨਿਨ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਨਾ ਲੱਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸਾਸ਼ਾ ਤੂੰ ਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਤੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ, ਇਉਂ ਤੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹਲਾਤ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦੇਵੇਂਗਾ! ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇਰਾ ਜੀਵਨ ਮਿਲੇਗਾ। ਛੇ ਸਾਲ ਹੋਏ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੇ ਅਲੈਕਸਾਂਦਰ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੀ ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਕੋਈ ਬੇਹਤਰੀ ਆਈ? ਉੱਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਇਕ ਨਵਾਂ ਜ਼ਾਰ ਆ ਗਿਆ। ਕੀ ਅਲੈਕਸਾਂਦਰ ਤੀਜੇ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹਾਲਤ ਅਲੈਕਸਾਂਦਰ ਦੂਜੇ ਦੇ ਰਾਜ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੇਰੀ ਹੈ? ਰੱਤੀ ਭਰ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਹਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਘੋਲ ਦਾ ਤੇਰਾ ਢੰਗ ਗਲਤ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਾਸਤਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਲੈਨਿਨ ਸਕੂਲ ਵਿਚੋਂ ਫਸਟ ਆਇਆ। ਪਰ ਮੁਜ਼ਰਮ ਦਾ ਭਰਾ ਹੋਣ

ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਰੋਕ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ 9 ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਬੈਠੀ। ਚਾਰ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਪਰ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਲੈਨਿਨ ਨੂੰ ਮੈਡਲ ਦੇਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਵੋਟ ਪਾਈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਕੀ ਕਸੂਰ ਹੈ। ਲੈਨਿਨ ਅਗਸਤ 1887 ਵਿੱਚ ਜਿਮਨੇਜੀਅਮ ਸਕੂਲ ਵਿਚੋਂ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਕਾਜ਼ਾਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਇਕ ਭਾਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸੂਹੀਆਂ ਨੇ ਨੋਟ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਜਾਰਸ਼ਾਹੀ ਲਈ ਖਤਰਨਾਕ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਭਵਿੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਬਹੁਤ ਜਲਦ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਗਰੁੱਪ ਖੜਾ ਕਰ ਲਵੇਗਾ। ਜੇ ਜਾਰਸ਼ਾਹੀ ਲਈ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਉਪਰ ਗੁਪਤ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੀ ਜਾਣ ਲੱਗੀ। 1887 ਦਸੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਗੁਪਤ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਰਿਹਾਈ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੇ ਸਖਤ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਰਹਿ ਕੇ ਕੀਤੀ। ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਐਨ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਖੋਜ ਲਿਆ ਕਿ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਾਰਸ਼ਾਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਗਰੁੱਪਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰੀ ਮਿਹਨਤ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਲੈਨਿਨ ਦੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਲੈਖਾਨੋਵ (ਕਿਰਤ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਆਗੂ) ਰੂਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬਰਦਾਰ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਲੈਨਿਨ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹੀ ਬਣੇ। 1894 ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਇਕ ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕਾ ਕਰੁਪਸਕਾਯਾ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹ ਜੋੜੀ ਜਲਾਵਤਨੀ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਵੀ ਬਣੇ। ਕਰੁਪਸਕਾਯਾ ਅਖੀਰ ਤੱਕ

ਇਨਕਲਾਬੀ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲੈਨਿਨ ਦੀ ਸਾਥੀ ਰਹੀ। ਚੰਗੇਰੇ ਸਾਥ ਨੇ ਉਸਦੀ ਸੋਚਣ, ਸਮਝਣ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ। 1895 ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਲੈਨਿਨ ਸਮੇਤ ਬਹੁਤੇ ਆਗੂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਏ ਗਏ। ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਸੇਂਟਪੀਟਰਜ਼ਬਰਗ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਕੋਠੀ ਬੰਦ ਕੈਦ ਦੇ 14 ਮਹੀਨੇ ਕੱਟੇ। ਆਪਣੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇ ਨਜ਼ਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਬੀ ਸਾਇਬੇਰੀਆ ਵਿਚ 3 ਸਾਲ ਦੀ ਜਲਾਵਤਨੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਉਸ ਨੂੰ ਰੂਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਅਤੇ ਸਨਅਤੀ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਨਾਹੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਸਨ। 1900 ਵਿਚ ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਚਿੱਠੀ ਰਾਹੀਂ ਖਬਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅੱਜ ਲੈਨਿਨ ਤੋਂ ਵਡੇਰਾ ਇਨਕਲਾਬ ਲਈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੇ ਲੈਨਿਨ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਖੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਲੈਨਿਨ 13 ਜੁਲਾਈ 1900 ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕਿ ਜਰਮਨੀ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਵਾਸ ਹੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਤੇ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉਸ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਸਕੇ। ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨਸਧਾਰਨ ਦੇ ਮਨਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਅਤਿਅੰਤ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸਕਰਾ (ਚੰਗਿਆੜੀ) ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਤੇ ਜੋਰ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਇਸਕਰਾ ਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰੋ। ਇਸਕਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਨੇ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਵਿਚ ਬਾਰੂਦ ਭਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸਕਰਾ ਲੈਨਿਨ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਕ ਲੇਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਛਪਦਾ। ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸਾਡੀ ਰਾਇ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ, ਜਿਸ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸਦੇ

ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਇਕ ਅਖਿਲ ਰੂਸੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹੀ ਇਕ ਮੁੱਖ ਸੂਤਰ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਫੜਕੇ ਅਸੀਂ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਹਿਰਾ ਅਤੇ ਵਿਸਤਰਿਤ ਬਣਾ ਸਕਾਂਗੇ੩੩। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਿਧਾਂਤ ਪੂਰਨ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਅਤੇ ਚੌਮੁਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਉਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ ਜਨਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਮੁੱਖ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਕੰਮ ਹੈ੩੩। 1901 ਵਿਚ ਇਸਕਰਾ ਲਈ ਪਲੈਖਾਨੋਵ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਹੀ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਪਲੈਖਾਨੋਵ ਨੇ ਰੂਸੀ ਦਰਿਆ ਵੋਲਗਾ ਤੋਂ ਵੋਲਗਨ ਅਤੇ ਵਲਾਦੀਮੀਰ ਇਲੀਅਚ ਉਲੀਆਨੋਵ ਨੇ ਲੋਨਾ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਲੈਨਿਨ ਰੱਖਿਆ। ਰੂਪੋਸ਼ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਲਗਭਗ 113 ਨਾਵਾਂ ਥੱਲੇ ਲਿਖਿਆ ਪਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਲਿਖਤਾਂ ਲੈਨਿਨ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਹੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣਾ ਸਕੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸਕਰਾਵਾਦੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। 1902 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਜਾਸੂਸਾਂ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸੂਹ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦਾ ਕੰਮ ਲੰਦਨ ਲੈ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਲੈਨਿਨ ਇਸੇ ਸਾਲ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਹੀਨੇ ਲੰਦਨ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ 1903 ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਕੰਮ ਲਈ ਮੁੜ ਜਨੇਵਾ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਜੁਲਾਈ 1903 ਵਿਚ ਉਹ ਰੂਸੀ ਸੋਸ਼ਲ-ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਲਈ ਹੁੜ ਲੰਦਨ ਪਰਤਿਆ। ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇਣ ਨੂੰ ਅਤਿਅੰਤ ਮਹੱਤਤਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੇ ਠੀਕੇ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਜੋਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੇ ਉੱਚੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਇਕ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਨਵੀਂ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ

(1 ਟਕਮ "ਖਬਰ ਰੂ" ਦਾ ਥੀਸਿਸ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ: ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਕਲਾਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਸੀਮਿਤ ਹਲਕਾ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਪਾਰਟੀ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ, ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜਾਲ। ਪਹਿਲੋਂ-ਪਹਿਲ ਲੈਨਿਨ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਥੀਸਿਸ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਮਾਮੂਲੀ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਾਰ ਹੋਈ ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ ਅਤੇ ਲੈਨਿਨ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਅਮਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਇਸੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇਮਾਂ ਤੇ ਬਹਿਸ ਦੌਰਾਨ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਧੜੇਬੰਦੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਈ। ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਲੈਨਿਨ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਈ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਰੂਸੀ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ 'ਬਾਲਸ਼ਵਿਕ' ਕਹਾਏ ਅਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਭਾਵ ਦੂਜਾ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਗਰੁੱਪ 'ਮੈਨਸ਼ਵਿਕ' ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਲੱਗਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਰੂਸ ਵਿੱਚ 12 ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਦਿਹਾੜੀ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਬਾਲਸ਼ਵਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਦਿਹਾੜੀ ਸਮਾਂ (ਬਿਨਾਂ ਉਜਰਤਾਂ ਘਟਾਇਆਂ) ਨਾਹਰੇ 'ਤੇ ਮਜਦੂਰ ਲਹਿਰਾਂ ਜੱਥੇਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ। ਕੰਮ ਦਿਹਾੜੀ ਸਮਾਂ ਘਟਾਉਣ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਬੇਰੁਜਗਾਰਾਂ ਲਈ ਨਵਾਂ ਕੰਮ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆਂ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਅਤੇ 12 ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ 8 ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਮਜਦੂਰ ਬਦਲਣ ਤੇ ਨਰੋਈ ਕਿਰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਹਰੇ ਤੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਜਲਸੇ, ਜਲੂਸ, ਹੜਤਾਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਜਦੂਰ ਰੋਹ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ।

9 ਜਨਵਰੀ 1905 ਨੂੰ ਜ਼ਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੇ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਸੇਂਟ ਪੀਟਰਜ਼ਬਰਗ ਵਿਚ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਜਲੂਸ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਪਾਦਰੀ ਗੈਪਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਦਿਨ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਖੂਨੀ

ਐਂਤਵਾਰ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਇਸ ਜਮਾਤੀ ਉਭਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਆਰੰਭ ਦੇਖਿਆ। ਅਪ੍ਰੈਲ 1905 ਵਿਚ ਬਾਲਸ਼ਵਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਤੀਜੀ ਕਾਂਗਰਸ ਹੋਈ। ਇਸ ਦਾ ਮੈਨਸ਼ਵਿਕਾਂ ਨੇ ਬਾਈਕਾਟ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਲੈਨਿਨ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਸਕੱਤਰ ਚੁਣ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਲਈ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਯੋਜਨਾ ਉਲੀਕੀ। ਇਸ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਚਾਰੇ ਹਾਰ ਹੋਈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ 1905-1907 ਦੀ ਬਗਾਵਤ, ਲਿਖਣ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਜਲਸੇ ਜਲੂਸ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੀ। 1905 ਦੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨੇ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਕਈ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡੱਕ ਦਿੱਤੇ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਇਸਦਾ ਮੁਲੰਕਣ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਅਜਿਹੀ ਇਕ 'ਡ੍ਰੈਸ ਰੀਗਰਸਲ' ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ, ਜਿਹੜੀ ਅਸਾਂ 1905 ਵਿਚ ਕੀਤੀ, 1917 ਦਾ ਅਕਤੂਬਰ ਇਨਕਲਾਬ ਵੀ ਅਸੰਭਵ ਹੋਣਾ ਸੀ।

ਰੂਸੀ ਅਖਬਾਰ ਇਸਕਰਾ ਤੇ ਮੈਨਸ਼ਵਿਕਾਂ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਬਾਲਸ਼ਵਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੋਲੇਤਾਰੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਰਾਵਦਾ ਨਾਂ ਦੇ ਅਖਬਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨੇ ਪਏ। 1905 'ਚੋਂ ਸਬਕ ਕੱਢਦਿਆਂ ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਲਿਖਿਆ 'ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘੇ ਬਿਨਾਂ, ਹੋਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਮਾਜਵਾਦ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਖਾਹਸ਼ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਹਾਸੋਗੀਣੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਿਗਾਮੀ ਸਿੱਟਿਆਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। 1912 ਦੀਆਂ ਚੌਥੀ ਡੂੰਮਾਂ (ਰੂਸੀ ਪਾਰਲੀਆਮੈਂਟ) ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਲੈਨਿਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਜਨਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਮਜਬੂਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗਾ। ਚੋਣ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੈਨਿਨ ਵੱਲੋਂ ਉਲੀਕੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦਸਤਖ਼ਾਂ ਹੇਠ

ਬਾਲਸ਼ਵਿਕਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮੰਗਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ: 1. ਜਮਹੂਰੀ ਲੋਕਤੰਤਰ, 2. ਜਮੀਨ ਹਲ-ਵਾਹਕ ਦੀ 3. ਅੱਠ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਕੰਮ ਦਿਹਾੜੀ। ਅਕਤੂਬਰ 1917 ਵਿਚ ਚਾਰੇ ਡੂੰਮਾਂ ਦੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਪਾਜ ਉਘੇੜ ਕੇ, ਬਦੇ ਹੋਏ ਹਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹੀ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਬਾਲਸ਼ਵਿਕਾਂ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਮੰਗਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਜੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ। ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਿਤ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ ਕਿ ਇਨਕਲਾਬ ਲਈ ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚੋਣ ਇਕ ਵੱਡਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਹੁਨਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਕਤ ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਾਰ ਸਾਮਰਾਜੀ ਜੰਗ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਨ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਦਿੱਤਾ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਮਨ-ਅਮਨ - ਅਮਨ। ਅਮਨ ਲਈ ਜਰਮਨ ਨਾਲ ਸੰਧੀ ਵਿਚ ਚਾਰੇ ਕੁਝ ਇਲਕੇ ਵੀ ਰੂਸ ਨੂੰ ਗਵਾਉਣੇ ਪਏ, ਪਰ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਹੋ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਵਾਪਸ ਜਿੱਤ ਲਏ ਗਏ। ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਜੰਗ 'ਤੇ ਕੁੱਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਹਰਾ ਦਿੱਤਾ: 'ਸਾਮਰਾਜੀ ਜੰਗ ਨੂੰ ਘਰੋਗੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿਓ, ਸਾਮਰਾਜੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਾਰ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਫਾਇਦਾ ਸੰਗਠਿਤ ਹੋਈ ਚੇਤੰਨ ਮਜਦੂਰ ਜਮਾਤ ਲੈ ਸਕੇਗੀ। ਜੱਥੇਬੰਦਕ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦਾ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਮੋਰਚਾ ਵੀ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਤੇ ਹੋਏ ਹਰ ਹਮਲੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਤੋੜ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਇਹ ਲੱਭ ਲਿਆ ਕਿ ਐਟਮ ਅੱਗੋਂ ਹੋਰ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਹਮਲਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਮੂਲ ਇਕਈ ਐਟਮ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਮੂਲ ਇਕਈ ਐਟਮ ਰੂਪੀ ਇੱਟ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਤਾਂ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ 'ਸਾਊਓ ਪਦਾਰਥ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਅਲੋਪ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਸਾਡਾ ਗਿਆਨ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਬਦਲਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਹੋਰ ਨਿੱਕੇ ਕਣਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਲੋਪ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਪਦਾਰਥ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸੀਮਾ ਹੀ ਹੈ। ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਇਸ ਬਹਿਸ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਦਿਆਂ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਪਦਾਰਥ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਾਡੀਆਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦਿਆਂ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਦਾਰਥ ਉਹ ਬਾਹਰਮੁੱਖੀ ਅਸਲੀਅਤ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਅਨੁਭਵ ਰਾਹੀਂ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸ਼ਬਦ-ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਕਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਅਰਥ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਸਮਰੱਥ ਇਹ ਸਖਸ਼ੀਅਤ, ਸੰਸਾਰ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਲੈਨਿਨ ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਵਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਖੀਰ 21 ਜਨਵਰੀ 1924 ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਛੇ ਵੱਜ ਕੇ ਪੰਜਾਹ ਮਿੰਟ ਉੱਤੇ ਲੈਨਿਨ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਰੱਤ-ਨਾੜੀ ਫਟ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਸਦਕਾ ਉਸਦੀ ਦੇਹ ਰੂਸ ਵਿਚ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਸਾਰ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸਦਾ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਗਾ।

The Threat of Barbarism: US Imperialism Unleashed

Ben Schreiner

With signs of a global economic downturn mounting, US aggression across the Middle East and North Africa ratchets up. Once again, US imperialism stands poised to open the gates of Hell.

According to the IMF's World Economic Outlook report released last week, the "risks for a serious global slowdown are alarmingly high." The report projects the world economy to expand just 3.3 percent this year and 3.6 percent in 2013 -- both projections down from the IMF's July forecast. As Joseph Davis, chief economist at the Vanguard Group, cautioned to the Wall Street Journal, "The odds of a global recession are not fully appreciated."

Indeed, as the Financial Times reports, the Tracking Indices for the Global Economic Recovery, the Brookings Institution-Financial Times index of the world economy, finds severe problems "in both advanced and emerging markets."

"The global economic recovery," Brookings' senior fellow and index creator Eswar Prasad warned, "is on the ropes."

And, though the IMF continued to peddle the harsh elixir of austerity for the depressed economies of the euro zone periphery, in its latest report the Fund also came to tacitly acknowledge the limits of austerity.

"The IMF now says global efforts to slash deficits and debt may have hurt growth because they occurred too quickly and too widely," the Wall Street Journal reported.

But, with the limits of austerity as a means of resolving the present crisis apparent, the last remaining card for the capitalist elite to play in their attempt to regenerate global capitalism appears to lie in unleashing the forces of "creative destruction" wrought by military aggression. As Henry Grossman warned in

his Law of Accumulation, "The destructions and devaluations of war are a means of warding off the immanent collapse [of capitalism], of creating a breathing space for the accumulation of capital."

And it is thus out of the need to renew the impetus for global capital accumulation that the iron fist of US imperialism slips its velvet glove and gains free rein once more across the full spectrum of what American neo-conservatives deem the "arc of instability."

US Imperialism on the March According to the New York Times, the Pentagon is readying military strikes in Libya in retaliation for the September attack on the US compound in Benghazi. As the paper reports, "The top-secret Joint Special Operations Command is compiling so-called target packages of detailed information about the suspects."

"Potential military options could include drone strikes, Special Operations raids like the one that killed Osama bin Laden and joint missions with Libyan authorities."

At the same time, the Pentagon has dispatched a task force of 150 military "planners" and "specialists" (i.e., special operations troops) to a Jordanian military base along the Jordan-Syria border. Speaking at a NATO conference in Brussels last week, US Defense Secretary Leon Panetta claimed that the task force was sent to help Jordan "monitor chemical and biological weapons sites in Syria."

The specter of chemical weapons has been increasingly used as a pretext by the Atlantic powers to threaten military intervention into Syria. As President Obama declared in August, the use of chemical weapons by Syrian forces would be a "red line," which would force him to change his "calculus" on intervention.

ਇਨਕਲਾਬੀ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਸਫਲ ਮੰਚਨ

ਪ੍ਰਿੰਸਿਪਲ ਕੌਰ

ਸਰੀ : ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਲੋਂ ੭ ਅਕਤੂਬਰ ੨੦੧੨ ਐਤਵਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਲਾਨਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲਾ ਬੈਲ ਪ੍ਰਫਾਰਮਿੰਗ ਆਰਟ ਸੈਂਟਰ ਵਿੱਚ ਮਹਾਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਨਾਟਕਕਾਰ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਭਾਅ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬਰਸੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਜੋ ਸਹੀ ਚਾਰ ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਖਚਾ ਖਚ ਭਰੇ, ਲਗਾਤਾਰ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਚੱਲੇ, ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੁਰਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਵਤਾਰ ਬਾਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ, ਸਪੋਂਸਰਜ਼, ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਕੈਲਗਰੀ ਤੋਂ ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ ਦੀ ਟੀਮ ਨਾਲ ਆਏ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ, ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ, ਭਾਅ ਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ

ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਡਾਕੂਮੈਂਟਰੀ “ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਕਲਾਕਾਰ” ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸੁਸਾਇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਨਿਰਮਲ ਕਿੰਗਰਾ ਨੇ ਭਾਅ ਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੀਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਾਟਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਸਵਾਰਥ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਗਲੀ ਗਲੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ, ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਣ

ਤੇ ਉਸ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਝੱਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਜਬਰ (ਜਬਰੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ, ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸਮੇਂ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਣਾ ਆਦਿ) ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਅਰਪਣ ਕੀਤੀ। ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ ਮੰਡੀ ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹਰਕੇਸ਼ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ ਵੱਲੋਂ ਗੁਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਫੁੱਲ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਨਾਟਕ “ਇਹ ਲਹੂ ਕਿਸਦਾ ਹੈ” ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜੋ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਹਸਾ ਹਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਢਿੱਡੀ ਪੀੜਾਂ ਪਾ ਗਿਆ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਛੱਡ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਰਤ ਦੀ ਲੁੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਹਨ 'ਤੇ ਕਿਰਤ ਦੀ ਲੁੱਟ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਭਾਅ

ਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲਿਖਿਆ 'ਤੇ ਬੱਬਰ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦਾ ਨਾਟਕ “ਸੀਸ ਤਲੀ ਤੇ” ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਇਸ ਬੜੇ ਹੀ ਸੰਜੀਦਾ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰਕੇ ਦਾਦ ਦਿੱਤੀ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰਮੇਲ ਗਿੱਲ ਨੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੋਤਿਸ਼ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਪਰਖਿਆਂ ਬਿਲਕੁਲ ਝੂਠ ਦਾ ਪੁਲੰਦਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਮਾਤਰ ਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪਖੰਡਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਲਾਈ ਲੱਗਤਾ ਛੱਡ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ 'ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਨਜ਼ਰੀਆ ਅਪਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ ਦੀ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੋਚ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦਾ ਨਾਟਕ “ਮੈਂ ਫਿਰ

ਆਵਾਂਗਾ” ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੋਫੈ: ਜਗਮੋਹਣ ਸਿੰਘ (ਭਾਣਜੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ) ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਸਹੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 'ਤੇ ਟਰਾਂਟੋ ਤੋਂ ਛਪਣ ਵਾਲਾ ਅਖਬਾਰ “ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼” ਲੋਕ ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਜਿਸਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਭਾਵੇਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਪਰ ਉਸ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵੈਨਕੋਵਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਰੇ ਹੀ ਲੋਕ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸਨ ਪਰ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਰੱਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੋਰ ਦੇਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲ ੨੦੧੩ ਵਿੱਚ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ

ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਬੜੀ ਹੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨਾਲ ਮਨਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਸਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਉੱਪਰ ਹੋ ਰਹੇ ਜਬਰ, ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਘਾਣ, ਮਹਿੰਗਾਈ, ਘਪਲੇ ਆਦਿ ਤੇ ਤਿਰਸ਼ੀ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਅਵਾਜ਼ ਵੀ ਉਠਾਈ ਜਾਵੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਰੀਓਗਰਾਫੀ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਘੋੜੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਟ੍ਰਿਕ ਨਾ ਦਿਖਾਏ ਜਾ ਸਕਣ, ਮਾਸਟਰ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਕੈਲਗਰੀ ਤੇ ਮਾਸਟਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਐਬਸਫੋਰਡ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਨਾ ਦੇ ਸਕਣ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੇ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰੇ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਪੂਰੇ ਅੱਠ ਵਜੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

SKYDOME

GROUP OF COMPANIES

www.skydomeauto.ca

Drive Clean Test & Repair Facility

Specialize In:

- Paint, Collision
- Mechanical Work
- Fleet Paint & Body Work
- Insurance Claims Welcome

FLEET DISCOUNTS

Special Prices on Lease Return Vehicles

www.skydomeauto.ca

<http://skydomeauto.goldbook.ca>

Daljit Singh Gaidhu

Inderjit Singh

Inderpal Singh

Satbir Singh

Satnam Singh

Sukhdeep Lidder

4 Locations To Serve You! Head Office: 905-874-9878

<p>SKYDOME AUTO & BODY CENTRE 386 Rutherford Rd. Brampton, ON L6W 3K7 Office: 905-874-9878 Fax: 905-874-9747 skydome_auto@hotmail.com</p>	<p>SKYDOME EMISSION & ALIGNMENT CENTRE 210 RUTHERFORD RD SOUTH OFFICE : 905-450-9878 FAX:-905-450-9808.</p>	<p>SKYDOME AUTO SALES & SERVICES & STAFFORD TRUCK CENTRE 30 STAFFORD DR BRAMPTON OFFICE:-905-460-3200 FAX:-905-460-9451</p>	<p>SKYDOME AUTO & BODY WORKS 7089 TORBRAM RD UNIT# 4 MISSISSAUGA, ON L4T 1G7 OFFICE :-905-362-7001, FAX :-905-362-6802</p>
--	--	--	---

ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਰਪਿਤ ਸਮਾਗਮ

ਭਜਨ ਗਿੱਲ/ਪ੍ਰੋ. ਗੋਪਾਲ ਜੱਸਲ

ਕੈਲਗਰੀ ਵਿੱਚ ਸੈਂਟਰਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੇ ਡਟਨ ਥੀਏਟਰ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਕੈਲਗਰੀ ਵੱਲੋਂ ਤੀਜਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਨਾਟਕ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 23 ਸਤੰਬਰ 2012 ਨੂੰ ਠੀਕ 2 ਵਜੇ ਹੋਈ। ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜੱਬੋਬੰਦੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸੈਕਟਰੀ ਮਾ. ਭਜਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਨਿਭਾਈ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੱਬੋਬੰਦੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸੋ ਸਾਲਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਣਾ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰੰਗਮੰਚ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ਅਸਵਾਰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਸੁੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਮਿੰਟ ਦਾ ਮੌਨ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਮਾ. ਬਚਿੱਤਰ ਗਿੱਲ ਨੇ ਬਾਬੂ ਰਜਬਅਲੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਕਵਿਸ਼ਰੀ ਪੇਸ਼

ਕੀਤੀ। ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਟਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਦਸਾਂ ਨੌਹਾਂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਲਾਲੋਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਾਂ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਅੱਜ ਵੀ ਲਾਲੋਆਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ ਦੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਕਮਲਪ੍ਰੀਤ ਪੰਧਰ ਨੇ ਭੰਡ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਰੋਲ ਇੰਨੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਤੇਜਾਨਦਾਰ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਸਾ ਹਸਾ ਕੇ ਢਿੱਡੀਂ ਪੀੜਾਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰਿੰਦਰ ਬਰਾੜ, ਪਰਸ਼ੋਤਮ ਆਠੋਲੀ, ਨਵਤੇਜ ਚੌਹਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਰੋਲ ਬੜੀ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਨਿਭਾਏ। ਨਾਟਕ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹਰਕੇਸ਼ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਾਖੂਬੀ ਨਾਲ ਸਿਰਜਿਆ ਅਤੇ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵੀ ਨਿਭਾਈ। ਨਾਟਕ ਦੇ ਅੰਤ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਮੰਡਲੀ ਭਦੌੜ ਵਲੋਂ

ਇਨਕਲਾਬੀ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਡੀ. “ਕਲਾ ਦਾ ਸੂਰਜ” ਸ. ਬਲਜਿੰਦਰ ਸੰਘਾ, ਤਰਨਜੀਤ

ਔਜਲਾ, ਹਰਚਰਨ ਪਰਹਾਰ ਵਲੋਂ ਰਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪ੍ਰੋ. ਗੋਪਾਲ ਜੱਸਲ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸਲਾਈਡ ਸ਼ੋਅ ਨਾਲੋ

ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੂੰਦਵਾਂ ਤੇ ਸ਼ਾਨਮਤੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹੂ ਬ ਹੂ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਾਕਮ ਕਿਵੇਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਕੌਡੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਸੇਲ ਤੇ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਾਦੂ- ਟੂਣਿਆਂ, ਕਸਰਾਂ ਬਾਰੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਭਦੌੜ ਤੇ ਬਲਦੇਵ ਭਦੌੜ ਨੇ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟਰਿੱਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਾਬੇ, ਸਾਧ, ਪਾਖੰਡੀ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਟਰਿੱਕ ਕਰਕੇ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਰਗੇ ਵਿਕਸਿਤ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲੋਕ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਵੱਧ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਜਿੱਕ ਟਰਿੱਕਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਬਚਿੱਆਂ ਨੇ ਬੇਹੱਦ ਮਾਣਿਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਦੇ “ਇਹ ਲਹੂ ਕਿਸਦਾ ਹੈ” ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨਾਟਕ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ “ਚੋਰਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪੈ ਕੇ ਭਾਰਤ ਮਾਂ

GILL

TRUCK & TRAILER REPAIR & MOBILE SERVICE

Inderjit Gill
Heavy Duty Truck & Trailer
Mechanic

www.gilltruckrepair.com

info@gilltruckrepair.com

Tel: 905-458-3455
Fax: 905-458-3456
Cell: 416-312-4707

3 Alfred Kuehne Blvd.,
Brampton, Ontario
L6T 4K3

OPEN 7 DAYS
A WEEK

Rush Lube Inc.

Complete Truck Repairs & Truck Wash with Drive Thru Truck Services

Jaskaranjit Singh (Jas)

32 Rutherford Road South
Brampton, ON L6W 3J1
Tel: 905-453-6344
Fax: 905-456-2065
Email: rushlube@hotmail.com

DRIVE THRU TRUCK SERVICES

ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮਸਲਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਹੀ ਸੋਚ ਦੀ ਲੋੜ

ਕਰਲਾਉਂਦੀ ਹੈ” ਜਾਂਬਾਜ਼ ਸਿਪਾਹੀ ਕਾਮਰੇਡ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੱਕੀ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 84 ਸਾਲਾ ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਮੰਚ ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਐਡਵੋਕੇਟ ਤਰਨਜੀਤ ਔਜਲਾ, ਸੋਹਣ ਮਾਨ, ਅਮਰ ਕਿੰਗਰਾ, ਗੁਰਬਚਨ ਬਰਾੜ, ਮਾ. ਬਚਿੱਤਰ ਗਿੱਲ, ਪ੍ਰੋ. ਗੋਪਾਲ ਜੱਸਲ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਦੂਜੀ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤ ਉੱਘੇ ਸਮਾਜਸੇਵੀ ਪਾਲੀ ਵਿਰਕ ਜੀ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਚ ਤੇ ਦਿਲਾਵਰ ਸਮਰਾ, ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਰਾੜ, ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ, ਵਿੱਦਿਆ, ਹਰਚਰਨ ਪਰਗਾਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਮੰਚ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਜੱਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਡਾ. ਹਰਭਜਨ ਵਿੱਲੋਂ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਹਰਕੇਸ਼ ਚੌਧਰੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਸਿਖਰ ਨਾਟਕ ਪ੍ਰੋ. ਪਾਲੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਸਿਜ਼ਦਾ ਕਰਦਾ ਨਾਟਕ “ਮੈਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਆਗੂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚੇਲੇ ਚਮਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਤੇ ਲੱਚਰ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਟਕਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਈ ਸ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰੋਲ ਵਿੱਚ ਹਰਕੇਸ਼ ਚੌਧਰੀ, ਨੇਤਾ ਦੇ ਰੋਲ ਵਿੱਚ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਚਮਚੇ ਦੇ ਰੋਲ ਵਿੱਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਰੁਪਿੰਦਰ ਦੇ ਰੋਲ ਵਿੱਚ ਕਮਲਪ੍ਰੀਤ ਪੰਧੋਰ, ਸੁਮਨ ਦੇ ਰੋਲ ਵਿੱਚ ਜੱਸ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਰਸ਼ੋਤਮ ਆਠੋਲੀ, ਨਵਤੇਜ ਚੌਹਾਨ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਬਰਾੜ ਆਦਿ ਨੇ ਆਪਣੇ-2 ਰੋਲ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ ਕੀਤਾ। ਗਗਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਨਾਟਕ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਉਪਰੋਕਤ ਕੀਤਾ। ਨਾਟਕ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਕੇਸ਼ ਚੌਧਰੀ ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨ ਜੁਟਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ ਉੱਘੇ ਰੰਗਕਰਮੀ ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਨੇ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਾਵੁਕ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਗੁਰਚਰਨ ਕੌਰ ਬਿੰਦ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕਵਿਤਾ ਕਹੀ। ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦੇ ਤਾਇਰ ਸ਼ਾਇਰ ਦੀ ਲਿਖੀ ਕਵਿਤਾ ਕੋਰੀਉਗਾਫੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੈਲਗਰੀ ਦੇ ਫੋਟੋ-2 ਬੱਚਿਆਂ ਸਹਿਜ, ਸਾਹਿਬ, ਚੰਨਪ੍ਰੀਤ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ, ਜੈਸੀ, ਗੁਰਮਿਨ, ਸਾਹਿਲ, ਜੈਸਨ ਅਤੇ ਭਗਤ

ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੈਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਰਲੀਨ ਕੌਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵੁਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਚ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਜੱਸਲ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਵਲੋਂ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੁਸ਼ਤਕ ਪਰਦਰਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਸੀ. ਡੀ. ਦੀ ਸਟਾਲ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਕੈਲਗਰੀ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਤੇ ਚਿਰ ਸਥਾਈ ਛਾਪ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਸਮੁੱਚੇ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸਟੇਜ ਸੈਕਟਰੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮਾ. ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਈ। ਜੱਬੋਬੰਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਹਣ ਮਾਨ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਗੇ ਤੋਂ ਵੀ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਾਮਰੇਡ ਜੀਤਇੰਦਰਪਾਲ, ਰੁਪਿੰਦਰਪਾਲ ਪੰਧੋਰ, ਵੀਰਪਾਲ ਜੱਸਲ ਵਿੱਕੀ, ਜਸ਼ਨਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ ਜੱਸੀ, ਸੁੱਖਜੀਵਨ ਸੁੱਖੀ, ਗੋਲਡੀ, ਹਰਮਨ, ਗੁਰਪਿਆਰ, ਹਰਦੀਪ ਦੇਵਗਣ, ਬਲਦੀਪ ਸੇਖੋਂ, ਅਮਨ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਜੋਤੀ ਨੇ ਨਿਭਾਈ ਫਿਰ ਆਵਾਂਗਾ” ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸਤੰਬਰ 29, 20 12 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਨਾਟਕਕਾਰ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬਰਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ 105 ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ ਨਾਟਕ ਆਯੋਜਿਤ ਕਰਵਾਏ ਗਏ। ਇਹ ਨਾਟਕ ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਤੋਂ ਆਏ ਹਰਕੇਸ਼ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਦਕਿ ਬਾਕੀ ਕਲਾਕਾਰ ਕੈਲਗਰੀ ਤੋਂ ਬੁਲਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਨਾਟਕ ਰਿਵਰਟਨ ਐਵਨਿਊ ਤੇ ਸਥਿਤ ਜੁਬਲੀ ਪਲੇਸ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕਰੀਬ 550 ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਪਹਿਲਾ ਨਾਟਕ 'ਇਹ ਲਹੂ ਕਿਸਦਾ ਹੈ' ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੂਜਾ ਨਾਟਕ ਮੈਂ ਫਿਰ ਆਵਾਂਗਾ ਪਾਲੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਨਾਟਕ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਨਾਟਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹਨਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੋ ਕੋਰਿਓਗਰਾਫੀਆਂ 'ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਦੀਰੂਹ ਕਰਲਾਉਂਦੀ ਹੈ' ਅਤੇ 'ਘੋੜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਏ ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ' ਦੀ ਸਫਲ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਿੱਚ ਐਮ ਐਲ ਏ ਮਹਿੰਦਰ ਸਰਾਂ, ਐਮ ਐਲ ਏ ਮੈਟ ਵਈਬ ਅਤੇ ਐਮ ਐਲ ਏ ਫਲੋਰ ਮਾਰਸੇਲਿਨੋ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਸੇ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਜਗਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਢੁੱਡੀਕੇ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਭਾ ਜੀ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ

ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਦਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਵਿਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਜਸਵੀਰ ਮੰਗੂਵਾਲ ਨੇ ਸਟੇਜ ਨੂੰ ਕੰਗ ਅਤੇ ਰਾਣਾ ਚਾਨਾ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੰਭਾਲਿਆ ਅਤੇ ਆਏ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਡਾਕਟਰ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਹਰੀ ਅਤੇ ਸਪੌਂਸਰਜ਼ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

Certified General Accountant
TAX & ACCOUNTING
 Attends all Audits and Prepares Appeals

Sukhdev Singh, CGA

T: 905 793 0909
 F: 905 450 2165
 sukhdevss@excite.com

#10-2084 Steeles Ave. E.,
 Brampton, ON, L6T 5A6

Georgetown Import Inc.

AUTO REPAIR

PARVINDER BRAR
 Factory Trained Technician

MARK HANDY
 Factory Trained Technician

"Open Your Hood To Experience"
 48 Years Import Experience

354 Guelph Street, Georgetown, ON L7G 4B5 = georgetownimport@gmail.com

905-877-6900

HONDA • ACURA • TOYOTA • LEXUS • NISSAN • INFINITI • MAZDA • VOLKSWAGEN • HYUNDAI

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਜੋਕੇ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸੈਮੀਨਰ

ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੇ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਮਰੇਡ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚ ਪਿੰਡ ਚੂੜਚੱਕ ਤੇ ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪੂਰਕੋਟ ਸਾਬਕਾ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਦੀ ਬਰਸੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੈਮੀਨਾਰ 29 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਵਲੋਂ ਉਚੇਚਾ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਅਧਿਆਪਕ ਆਗੂ ਕਾਮਰੇਡ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਭਰ 'ਚ ਲੋਕ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਜੂਝ ਰਹੇ ਹਨ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਵੀ ਸਥਾਨ ਉਪਰ ਹੋਈਏ ਉਥੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੀਏ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ ਕਿ ਲੋਕ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਕਜੁਟ ਕਰੀਏ। ਇਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੇਹਤਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਫਰੈਂਡਰਜ਼ ਆਫ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕਜੁਟ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਬੜਾ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਕਦਮ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼' ਜੋ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਸਲਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਚੇਤਨਤਾ ਉਤਪੰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪੇਪਰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਹਿਦੇਵ, ਸੁਖਦੇਵ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮੱਘਰ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਸਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਅਜੋਕੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਚਲਣ ਢੰਗ ਅਤੇ ਉਸ ਵਲੋਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੋਇਆ ਗਿਆ। ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੀ ਖੂਬੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਦੌਰਾਨ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਯੂਨੀਅਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸੰਘਰਸ਼ਮਈ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਲਹਿਰ ਨੇ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਉਪਰ ਅਸਰ ਪਾਇਆ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਇਹ ਗੱਲ ਉਭਰਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਕਿ ਲੋੜ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਲੁੱਟੇ ਪੁੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਫਿਰ ਉਭਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਸ ਉਪਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਂਝੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦਕ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡੇ ਡਿਊਟੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਨੈਤਿਕ, ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮਦਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਜੋ ਵੀ ਕਦਮ ਪੁੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਸ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਈਏ।

ਅਜੋਕੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਜੋੜ ਮੇਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਡੇ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਘੁਟਾਲਿਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਰੂਪ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬੇਪਰਦ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਏ ਦਿਨ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਘੋਟਾਲਿਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਛਾਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਲੜਕੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਹ ਦਿਨ ਬੇਦਿਨ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋੜ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੁੜ ਇਕ ਨਵੀਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸਹੀ ਸਿਆਸੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਜਾਤਾਂ, ਧਰਮਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਝਗੜਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਤਰਾਸਦੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੰਢਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖਿੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਮੁੜ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਜਮਹੂਰੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਖਤਰਾ ਬਣਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

Vijay K. Sharma
Licensed Optician &
Contact Lens Fitter

200 County Court Blvd
Unit A1
Brampton, ON L6W 4K7

www.avenueoptical.ca

 905.454.1277
info@avenueoptical.ca

Ideal Acupuncture

CLINIC

Vijay K. Sharma
MD (ACU) OAATCM, WNMF

200 County Court Blvd
Unit A1
Brampton, ON L6W 4K7

Tel: 905.454.1277

Avtar Singh Kamboj

Sales Representative

Direct : 416.319.9830

Sutton Group - Commitment Realty Ltd. BRKERS
Independently Owned & Operated

45 Woodbine Downs Blvd., Unit #3
Toronto, Ontario M9W 6N5

Bus: 905-746-9494
Fax: 416-674-1682
E-mail: akamboj@trebnet.com
web: www.suttongroupcommitment.com

Behind Chávez's election win

Jeffery R. Webber

Hugo Chávez greets supporters in celebration after winning reelection

THAT HUGO Chávez had to win last Sunday's elections in order for the Bolivarian process to continue--in whatever form--was recognized by close to the entirety of the Venezuelan left over the last several months, including those sectors especially critical of the limits to the political economic program of the government and the lingering influence of an important conservative bureaucratic layer within the ruling party.

Chávez's victory straightforwardly represents a stinging blow to the domestic right, represented through their candidate Henrique Capriles Radonski and a setback for the interests of the United States in the region, a region which has--in no small part due to the ascendancy of Chávez and the oil power he exercises--established a new relative autonomy from its Northern neighbor since the late 1990s.

A defeat of Chávez would conversely have signified a serious reversal for the fortunes of popular movements that have arisen in the country, especially since they defeated the April 2002 coup attempt and oil lockout of 2002-03. Momentum would have shifted to the domestic right, and whether under Obama or Romney in coming years, the geopolitical and geoeconomic interests of the U.S. state within Venezuela, and more broadly within the region. The significant social gains achieved under Chávez would have been severely undermined.

Whatever the internal contradictions of the Bolivarian process, then, the electoral

victory of Chávez was the necessary starting point for addressing them, salvaging the social gains that have been introduced, and radically extending the breadth and depth of a radical conceptualization of democracy in the country and the region--that is to say initiating a transition to socialism.

"The elections are a mix," the Argentine-Mexican Marxist Guillermo Almeyra suggests, "between a legal and democratic process of conflict resolution, a disguised and mediated, but sharp, class struggle, and a dispute within the Bolivarian process itself--between a bureaucratic-technocratic caste which is securing itself inside the government, Hugo Chávez who maneuvers in a Bonapartist fashion, and, finally, the popular struggle to build elements of popular power."

Gutless Platitudes...

Now, if one's introduction to Venezuelan politics was rooted principally in the most important newspapers or other media outlets of the English-speaking world, one could be forgiven for reaching the conclusion that those voting for Chávez must have been completely delusional.

Roy Carroll, writing for the Guardian in the week before the elections announced, for example, that Chávez was elected "via the ballot box but in power [he] created a personality cult, abolished term limits, curbed private media and put the armed forces, legislature, judiciary and state oil company, PDVSA, under his personal control.

Getting increasingly worked up toward the middle of the piece, Carroll proclaims that "Venezuela is falling apart. In the case of infrastructure, literally. Roads are crumbling, bridges falling, refineries exploding.... Public hospitals,

"The elections are a mix," the Argentine-Mexican Marxist Guillermo Almeyra suggests, "between a legal and democratic process of conflict resolution, a disguised and mediated, but sharp, class struggle, and a dispute within the Bolivarian process itself--between a bureaucratic-technocratic caste which is securing itself inside the government, Hugo Chávez who maneuvers in a Bonapartist fashion, and, finally, the popular struggle to build elements of popular power."

with a few exceptions, are dank, dingy affairs where patients must supply their own bedsheets, bandages and food."

The economy, for its part, is said to be "warping." While the Bolivarian process might not include "gulags" or "torture chambers," Chávez is at best a "hybrid: a democrat and autocrat, a progressive and a bully." In short, it is a process, for Rory, characterized by "gutted institutions, a caudillo (strongman) cult, [and] economic dysfunction."

Moisés Naím, senior associate at the Carnegie Endowment for International Peace and former Venezuelan minister of industry and trade in the early 1990s, follows Rory's lead in the pages of the Financial Times. He opens with a stirring lament: "Last Sunday, Goliath crushed David. Hugo Chávez, Venezuela's political giant, defeated Henrique Capriles, the 40-year-old opposition candidate." If Chávez represents "ideological, divisive tactics," Capriles embodies "messages of national harmony, tolerance against political opponents, and pragmatism."

Naím goes on to compare Chávez to Russia's right-wing duo Dmitry Medvedev and Vladimir Putin, just before

climaxing: "[T]he country is a mess. It suffers from inflation and homicide rates among the world's highest, decrepit infrastructure, declining oil production, a deeply distorted economy, dismal productivity and rampant corruption."

Whereas it is common to read in the major press around American or British election time that announcements of corporate tax cuts are rationally considered measures to reassure investors and create an attractive business environment, when Chávez introduces a new welfare initiative for building subsidized housing for the poor, this is denounced as crude, clientelistic, manipulative "vote-buying."

Meeting human needs is populist witchcraft, while meeting the imperatives of profit is the science of economics. A report the day before the elections in the Financial Times, for example, disdainfully reports that "Mr. Chávez, who regularly taunts the U.S. as the 'evil empire,' boosted his support by increasing state spending by 30 percent this year and tapping the world's largest oil reserves to provide subsidized food, housing and health care."

Inside the major financial institutions one hears the

same refrain. Immediately prior to stepping down as president of the World Bank in June, Robert Zoellick happily reported that "Chávez's days are numbered," leaving the subsidies Venezuela provides to countries like Cuba and Nicaragua in jeopardy. Such a turn of events would present "an opportunity to make the western hemisphere the first democratic hemisphere" rather than a "place of coups, caudillos, and cocaine."

Of course, such racist caricatures have a much deeper pedigree than the recent electoral season in Venezuela. Mainstream punditry in North America and Europe has long associated Venezuela with the bad left in contemporary Latin America. This left, in the words of Jorge Castañeda, for example, is "nationalist, strident, and close-minded," "depends on giving away money," and has "no real domestic agenda."

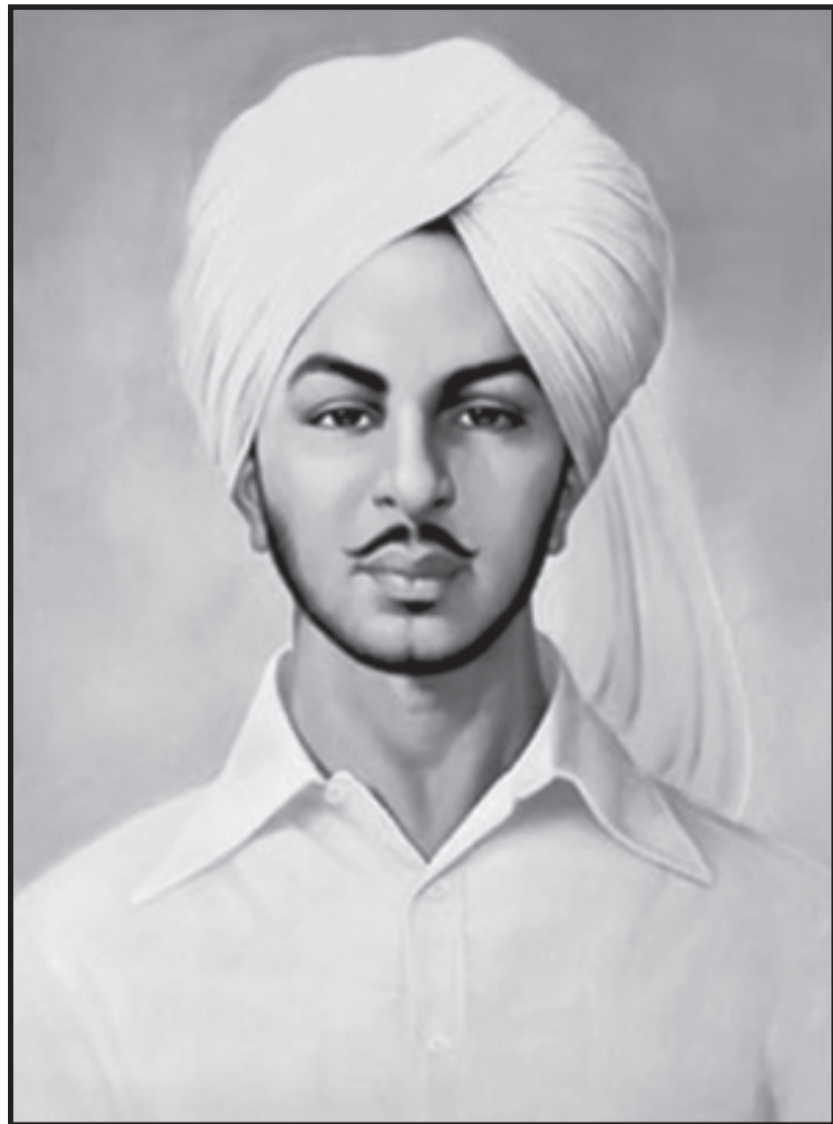
For the bad left, "the fact of power is more important than its responsible exercise," and for its leaders, "economic performance, democratic values, programmatic achievements, and good relations with the United States are not imperatives but bothersome constraints that miss the real point."

ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ

ਡਾ. ਚਮਨ ਲਾਲ

ਡਾ. ਚਮਨ ਲਾਲ ਬਤੌਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਕਾਰਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮੁੱਚੇ ਅਧਿਆਪਨ ਸਫਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਹਰ ਪਲ ਅਤੇ ਹਰ ਕਦਮ 'ਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਗਿਣਨਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਪਰੋਕਤ ਲਿਖਤ 'ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼' ਵਿਚ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜਦ ਆਪਣਾ ਅਜਾਇਬਘਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨਿਆਂ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤਹਿਰੀਕ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਕਰਨੀ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਸੰਨ 1908 ਦੇ ਅਲੀਪੁਰ ਬੰਬ ਕੇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ 'ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਬੜੀ ਚਰਚਿਤ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਲਾਈ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਬਾਲਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਜਾਇਬਘਰ ਦੇ ਕਿਊਰੇਟਰ ਡਾ. ਨੂਰੁਲ ਹੁਕੂ ਜੋ ਖੁਦ ਅਲੀਪੁਰ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਆਰਕਾਈਵਜ਼ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹੀ ਰਾਜਮਣੀ ਸ਼ੀਵਾਸਤਵ ਦੀ ਉੱਘੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਚਰਚਿਤ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਵਿੱਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਅਦਾਲਤੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਕਿੰਨੇ ਖੋਖਲੇ ਸਨ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ 'ਤੇ ਬਜ਼ੋਦ ਸਨ,

ਜਿਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਏ.ਜੀ. ਨੂਰਾਨੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਿਤਾਬ 'ਦਾ ਟਰਾਇਲ ਆਫ਼ ਭਗਤ ਸਿੰਘ' ਵਿੱਚ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦੋ ਵਰ੍ਹੇ 8 ਅਪਰੈਲ 1929 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਬਾਅਦ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 23 ਮਾਰਚ 1931 ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚੋਂ ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਰੱਸਾ ਚੁੰਮਣ ਤਕ ਦੇ ਹਨ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੋ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ। ਕੇਂਦਰੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਬਟਵੇਸ਼ਵਰ ਦੱਤ ਨਾਲ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ। ਦਿੱਲੀ ਬੰਬ ਕੇਸ 7 ਮਈ 1929 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 6 ਜੂਨ 1929 ਨੂੰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਟਵੇਸ਼ਵਰ ਦੱਤ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਕੀਲ ਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮੀ ਆਸਿਫ਼ ਅਲੀ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਖੁਦ ਲੜਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਹਫ਼ਤਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 12 ਜੂਨ 1929 ਨੂੰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ

ਬੀ.ਕੇ. ਦੱਤ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। 6 ਜੂਨ 1929 ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 22 ਮਾਰਚ 1931 ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਖ਼ਤ ਲਿਖਣ ਤਕ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਇੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਹੋਰ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿ ਆਦਮੀ ਇਸ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਦੰਗ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ, ਦੋਸਤਾਂ, ਜੇਲ੍ਹ ਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖ਼ਤ ਲਿਖੇ, 'ਮੈਂ ਨਾਸਤਿਕ ਕਿਉਂ ਹਾਂ', 'ਨੌਜਵਾਨ ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤ' ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਨੋਟ ਬੁੱਕ ਵਰਗੇ ਅਨੇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਿਆਸੀ ਲੇਖ ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਲੰਮੀਆਂ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਜੋ ਲਗਪਗ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਚਲੀਆਂ। 12 ਜੂਨ 1929 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਬੰਬ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦੱਤ ਨੂੰ ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਮੀਆਂਵਾਲੀ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਜੇਲ੍ਹ ਰਵਾਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਰਾਹ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। 15 ਜੂਨ 1929 ਨੂੰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੀਆਂਵਾਲੀ ਅਤੇ ਦੱਤ ਨੇ ਲਾਹੌਰ

ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਦੋਵਾਂ ਨੇ 17 ਜੂਨ 1929 ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ 'ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀ' ਦੇ ਦਰਜੇ ਸਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ ਦੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਦੱਤ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ 'ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ' ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਸੁਖਦੇਵ ਆਦਿ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬੀ.ਕੇ. ਦੱਤ ਦੀ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਦਾ ਪਤਾ 10 ਜੁਲਾਈ 1929 ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਜਦ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ 10 ਜੁਲਾਈ 1929 ਤੋਂ ਸਾਂਡਰਸ ਕਤਲ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 'ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ' ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਉਸ ਦਿਨ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਟਰੈਚਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਦੇ ਬਾਕੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਵੀ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਤਿੰਦਰਨਾਥ ਦਾਸ ਨੇ 63 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਬਾਅਦ 13 ਸਤੰਬਰ 1929 ਨੂੰ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿੱਤੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਤੋਂ ਨੌਆਬਾਦੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਕੁਝ ਭਰੋਸਿਆਂ ਕਰਕੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ 2 ਸਤੰਬਰ 1929 ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਮੁੱਕਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ 4 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਫਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਦਾ ਅੰਤ 112 ਦਿਨ ਬਾਅਦ 4 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੀ 'ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀ' ਦੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਮੰਗ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨ ਕੇ ਕੁਝ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਤਨਜ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਵਰਗੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਖੁਦ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਲਈ 'ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀ' ਦਾ ਦਰਜਾ ਮੰਗਿਆ ਸੀ ਪਰ 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 'ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀ'

ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਅੱਜ ਤਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ 1861 ਤੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੇ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੰਡੀਅਨ ਪੁਲੀਸ ਐਕਟ (ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ.) ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਲਈ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੂਰਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਬਦਲੇ ਬਗੈਰ ਲਾਰਡ ਇਰਵਿਨ ਜਾਂ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਦਾਸ ਠਾਕੁਰ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹਕੂਮਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਦੀ ਹੋਣੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਲੱਗਾ (ਇਹ ਪੂਰੀ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਭਾਵ ਹੈ)। ਸਪੈਸ਼ਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਪੰਡਤ ਕਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੇ 'ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ' ਦੌਰਾਨ 21 ਅਕਤੂਬਰ 1927 ਨੂੰ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ। ਇੱਕ ਇਕਬਾਲੀਆ ਗਵਾਹ ਜੈ ਗੋਪਾਲ ਦੇ ਉਕਸਾਵੇ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪ੍ਰੇਮਦੱਤ ਨੇ ਉਹਦੇ ਵੱਲ ਚੱਪਲ ਵਗਾਹ ਮਾਰੀ। ਦੂਜੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਐਕਸ਼ਨ ਤੋਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥਕੜੀ ਲਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਜਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਿਵ ਵਰਮਾ, ਬੀ.ਕੇ. ਦੱਤ, ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਸਿਨਹਾ, ਅਜੈ ਘੋਸ਼, ਪ੍ਰੇਮ ਦੱਤ ਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੇ ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਲੁਆਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੜੇ ਜ਼ਾਲਮਾਨਾ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਇਸ ਵਹਿਸ਼ੀ ਕੁਟਾਪੇ ਨਾਲ ਅਜੈ ਘੋਸ਼ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਵਰਮਾ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਏ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਰਤਾਨਵੀ ਅਫ਼ਸਰ ਰਾਬਰਟ ਨੇ ਅਪਾਣਾ ਖਾਸ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ। ਇਸ ਵਹਿਸ਼ੀ ਕਾਰੇ ਦਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਲੇਖਨ ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਸਿਨਹਾ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਫਰਵਰੀ 1930 ਵਿੱਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਿਰ 15 ਦਿਨ ਲਈ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੁੱਖ

ਸ਼ਰੂਤੀ ਅਗਵਾ ਕਾਂਡ ਸਬੰਧੀ ਤੱਥ ਖੋਜ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ

ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ

੨੪ ਸਤੰਬਰ ੨੦੧੨ ਨੂੰ ਫਰੀਦਕੋਟ ਸ਼ਹਿਰ ਮੁਹੱਲਾ ਡੋਗਰ ਬਸਤੀ ਚ ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ ਵਾਪਰੇ ਸ਼ਰੂਤੀ ਅਗਵਾ ਕਾਂਡ ਅਤੇ ੨੭ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਪੀ.ਆਰ.ਟੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਹੋਏ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਲਾਇਰਜ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਭਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਟੀਮ ਨੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਫਰੀਦਕੋਟ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਹੋਰ ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਤੱਥ ਜਾਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਚ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਲਾਇਰਜ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਸੂਬਾਈ ਕਨਵੀਨਰ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਰਾਜੀਵ ਲੋਹਤਾਲੀ ਪਟਿਆਲਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਪੀਰਜ ਜਿੰਦਲ ਐਡਵੋਕੇਟ ਫਰੀਦਕੋਟ, ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਭਾ ਦੇ ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਅਰਾਈਆਂ ਵਾਲਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਤੂਰ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਜਸਵੀਰ ਦੀਪ (ਸੀਨੀਅਰ ਪੱਤਰਕਾਰ) ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ, ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਰੋੜਾ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਹਿਰਾਜ ਅਤੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਸ਼ਰੂਤੀ ਅਗਵਾ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਲਾਇਰਜ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਭਾ ਦੇ ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਜਸਬੀਰ ਦੀਪ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਖੇ ਜਾ ਕੇ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ੨੩ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਖੇ ਬਾਬਾ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦਾ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਮੇਲਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਉੱਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ੁਕੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ੨੪ ਸਤੰਬਰ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਵਾਪਰੀ ਇਕ ਘਟਨਾ ਨੇ ਪੁਲੀਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਜਨਾਜਾ ਕੱਢ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ੨੪ ਸਤੰਬਰ ੨੦੧੨ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ੯.੪੫ ਵਜੇ ਸੀਮਾਂ ਪਤਨੀ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਵਾਸੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਨੇ ਐਲ.ਆਈ.ਸੀ. ਦਫਤਰ ਫਰੀਦਕੋਟ ਡਿਊਟੀ ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਜਿਉ ਹੀ ਘਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਮੌਕੇ ੧੦-੧੨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਿਹਨਾਂ ਕੋਲ ਦਾਤਰ, ਰਾਡਾਂ, ਡਾਂਗਾ ਅਤੇ ਪਿਸਤੌਲ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਜਬਰਦਸਤੀ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ। ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਨਾਬਾਲਗ ਲੜਕੀ ਸ਼ਰੂਤੀ (੧੫) ਪੁੱਤਰੀ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਬਾਂਹ ਤੋ ਫੜ ਕੇ ਬਾਹਰ ਖਿੱਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਲੜਕੀ ਦਾ ਬਾਪ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਅੱਗੇ ਆਇਆ ਜਿਸਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਕੁੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਲੋਹੇ ਦੀ ਰਾਡ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਖੱਬੀ ਬਾਂਹ ਟੁੱਟ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਹੋਰ ਸੱਟਾਂ ਵੀ ਲੱਗੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਲੜਕੀ ਸ਼ਰੂਤੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਲੜਕੀ ਦੀ ਮਾਂ ਸੀਮਾਂ ਨੇ

ਸ਼ਰੂਤੀ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਚ ਰਾਡ ਮਾਰ ਕੇ ਫੱਟੜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਸੀਮਾਂ ਨੇ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਫਿਰ ਵੀ ਨਾਂ ਛੱਡਿਆ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਬਾਂਹ ਤੇ ਰਾਡ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸਦੀ ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਲੜਕੀ ਉਸਦੀ ਬੁੱਕਲ ਚੋ ਖੋਹ ਲਈ ਗਈ। ਲੜਕੀ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਗੁੰਡਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਛੁੱਟ ਕੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਅੰਦਰ ਭੱਜੀ ਪਰ ਉਸਦੀ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਨਾਂ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਗੁਆਂਢੀ ਬਚਾਅ ਲਈ ਮੌਕੇ ਤੇ ਆਏ ਤਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗੁੰਡੇ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਪੀੜਤਾਂ ਨੇ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਫੋਨ ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਪਰ ਪੁਲੀਸ ਨਾਂ ਆਈ। ਲੜਕੀ ਦੀ ਮਾਂ ਸੀਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੁਲੀਸ ਕੋਤਵਾਲੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼ਰੂਤੀ ਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਚੋ ਖੂਨ ਵਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਂਹ ਲੜਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਰ ਪੁਲੀਸ ਘਟਨਾਂ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਬਾਅਦ ਜੀਪ ਲੈ ਕੇ ਘਟਨਾਂ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ, ਪੀੜਤਾਂ ਵਲੋਂ ਸਾਰਾ ਕੁੱਝ ਦੱਸਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਉਸਦੀ ਲੜਕੀ ਸ਼ਰੂਤੀ ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਕੋਈ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਂ ਕੀਤੀ। ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਇਸ ਮਾੜੇ ਰਵੱਈਏ ਵਿਰੋਧ ਲੋਕਾਂ ਚ ਜਦੋਂ ਗੁੱਸਾ ਫੁੱਟਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਕੋਤਵਾਲੀ ਅੱਗੇ ਰੋਸ ਧਰਨਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਘਟਨਾਂ ਦਾ ਕਬਿੱਤ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਦੀ ਉਮਰ ੧੯ ਸਾਲ ਹੈ ਉੱਪਰ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਚ ੨੨ ਪੁਲੀਸ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋਏ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੁਲੀਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਲੋਂ ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਂ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਉਹ ਬਹੁਤਿਆਂ ਕੇਸਾਂ ਚੋ ਬਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਾਬਾਲਗ ਲੜਕੀ ਸ਼ਰੂਤੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਸੈਟ ਮੈਰੀ ਕਾਨਵੈਟ ਸਕੂਲ ਫਰੀਦਕੋਟ ਚ ੧੦ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ-ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਉਸਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲੜਕੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਲਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ੨੩ ਜੂਨ ੨੦੧੨ ਨੂੰ ਲੜਕੀ ਦੇ ਘਰ ਤੇ ਪੈਟਰੋਲ ਨਾਲ ਭਰੀ ਬੋਤਲ ਸੁੱਟ ਕੇ ਅੱਗ ਲਗਾਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਸੂਚਨਾਂ ਪੁਲੀਸ

ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਬਣਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ।

੨੫ ਜੂਨ ੨੦੧੨ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ਰੂਤੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਟਿਊਸ਼ਨ ਤੇ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਲੜਕੀ ਦੇ ਬਾਪ ਵਲੋਂ ਥਾਂਠਾ ਕੋਤਵਾਲੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਖੇ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੁਲੀਸ ਅਨੁਸਾਰ ਲੜਕੀ ੨੭ ਜੁਲਾਈ ੨੦੧੨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਫਰੀਦਕੋਟ ਆ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ

ਲਿਆ ਸੀ। ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਸ਼ਰੂਤੀ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਕੇ ਧਾਰਾ ੩੭੬ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਪੁਲੀਸ ਵਲੋਂ ਮਹੀਨਾ ਬੀਤ ਜਾਣ ਤੱਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਕੋਈ ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਲੜਕੀ ਦੀ ਮਾਂ ਸੀਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ੨੦ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਂ ਨਵਜੋਤ ਕੌਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਧਮਕੀ ਦੇ ਕੇ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਗਵਾ ਦਾ ਕੇਸ ਉਹ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਣ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤਣ

ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ।

੨੪ ਸਤੰਬਰ ਸ਼ਰੂਤੀ ਅਗਵਾ ਦੀ ਘਟਨਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ, ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨਵਜੋਤ ਕੌਰ, ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਮਨਜੀਤਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਡਿੱਪੀ ਸਮੇਤ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ੮ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਹਨਾਂ ਚੋਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੋ ਸਾਥੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਹਨ।

ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਫਿਰੋਜਪੁਰ ਸ.ਪਰਮਰਾਜ ਸਿੰਘ ਉਮਰਾਨੰਗਲ ਵਲੋਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼ਰੂਤੀ ਦੋਨੋਂ ਨਾਬਾਲਗਾਂ ਦੇ ਕਬਿੱਤ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਖਬਰਾਂ ਪ੍ਰੈੱਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰਾਂ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਬਾਲਗਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੂੰ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈਰਾਨੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੋਈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਫਰੀਦਕੋਟ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਲੜਕੀ ਸ਼ਰੂਤੀ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਬਿੱਤ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦਿਖਾ ਕੇ ਇਹ ਜਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦੋ ਅੱਲੜਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਂਵੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਬਣਦਾ ਐਕਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਪਿਛਲੇ ੩-੪ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਅਗਵਾ ਕਾਰਵਾਈ ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਯਾਰ-ਬੇਲੀ

ਸ਼ਰੂਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੇ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਇੱਕਮੁੱਠ

ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੀ ਡੋਗਰ ਬਸਤੀ 'ਚੋਂ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਅਗਵਾ ਹੋਈ ਲੜਕੀ ਦਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਸੁਰਾਗ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ। ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਗਵਾਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਿਆ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲੀਸ ਮੁਖੀ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਵਾਰਤਾ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਰੂਤੀ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਇਸੇ ਦਰਮਿਆਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਰੂਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦਿਵਾਉਣ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁੰਡਾ ਅਨਸਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅੱਜ ਤੋਂ ਸਿਟੀ ਪੁਲੀਸ ਥਾਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਧਰਨ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਸ਼ਰੂਤੀ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ। ਡਾਈਟ ਦੀਆਂ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਢਿੱਲੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਖਿਲਾਫ ਥਾਣੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਧਰਨਾ ਲਾਇਆ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਗੂ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪੂਜਾ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਸੁਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਭਰ ਦੀਆਂ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ

ਕਿ ਉਹ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣ ਲਈ ਖੁਦ ਇੱਕਮੁੱਠ ਹੋਣ।

ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਸ਼ਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਅਸ਼ੋਕ ਕੋਸ਼ਲ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਰਾਈਆਂ ਵਾਲਾ, ਡਾ. ਜੀਵਨ ਜੋਤ ਕੌਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਹਿ 'ਤੇ ਫੈਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਵਿਧਾਇਕ ਦੀਪ ਮਲਹੋਤਰਾ ਨੇ ਖੁਦ ਐਸਐਸਪੀ ਨੂੰ ਮਿਲ

ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸਿਆਸੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਸ਼ਰ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ ਸ਼ਰੂਤੀ ਅਗਵਾ ਕਾਂਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਦੇ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਲੜਕੇ ਸਿਰਫ ਯਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਮਕਸਦ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਗਏ ਹਨ। ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ.ਦੀਆਂ ਇਹ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਵਤੀਰਾ ਸ਼ਰੇਆਮ ਪੱਖਪਾਤੀ ਸੀ। ਟੀਮ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੁਲੀਸ ਵਲੋਂ ਅਖੌਤੀ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਬਣੀ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਸਾਂਝੀ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ੧੨ ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਬੰਦ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਖਾਸ ਮਕਸਦ ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪੁਲੀਸ ਦੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣਕੇ ਅਤੇ ਵਤੀਰਾ ਦੇਖ ਕੇ ਇੱਕੋ ਨਿਰਣੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਪੁਲੀਸ ਹਰ ਹੀਲੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਤੇ ਤੁਲੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਚ ਇਹ ਭਰਮ ਖੜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਬਣੀ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਸਾਂਝੀ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ੧੨ ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਬੰਦ ਦੇ ਸੱਦੇ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਸਕੇ। ਪੁਲੀਸ ੨੫ ਜੂਨ ੨੦੧੨ ਅਤੇ ੨੪ ਸਤੰਬਰ ੨੦੧੨ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਚ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਚਿੱਟੇ ਦਿਨ ਵਾਂਗੂ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੈਸੇ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹਾਸਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪੁਲੀਸ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਫਰੀਦਕੋਟ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਸ਼ਰੂਤੀ ਅਗਵਾ ਕਾਂਡ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਫੁਰਤੀ ਤਾਂ ਕੀ ਦਿਖਾਉਣੀ ਸੀ ਸਗੋਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਇਸ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਿਨਾਉਣੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਕੇਸਾਂ ਚ ਉਲਝਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ੨੭ ਸਤੰਬਰ ੨੦੧੨ ਦੀ ਘਟਨਾ ਹੈ। ੨੭ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ੨ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਸੁਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਅਤੇ ਡਿੰਪਲ ਨੇ ਪੀ.ਆਰ.ਟੀ.ਸੀ. ਦੇ ਕੰਡਕਟਰ ਖਿਲਾਫ ਪੁਲੀਸ ਕੋਤਵਾਲੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਖੇ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਕਾਲਜ ਛੁੱਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾਣ ਲਈ ਪੀ.ਆਰ.ਟੀ.ਸੀ. ਦੀ ਬੱਸ ਚ ਬੈਠੀਆਂ ਤਾਂ ਬੱਸ ਕੰਡਕਟਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੱਸ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਤਰ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਹਾਲਾਂ ਕਿ

ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਬੱਸ ਪਾਸ ਵੀ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ ਬੱਸ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਤਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਬੱਸ ਪੀ.ਆਰ.ਟੀ.ਸੀ. ਦੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਚ ਲੈ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਕੰਡਕਟਰ ਨੇ ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਬਦ-ਤਮੀਜ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਪੀ.ਐਸ.ਯੂ ਦੇ ਆਗੂ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸੱਦ ਲਿਆ। ਪੀ.ਆਰ.ਟੀ.ਸੀ. ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸੀ.ਆਈ.ਏ. ਸਟਾਫ ਦੀ ਪੁਲੀਸ ਸਾਹਮਣੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਰਾਡ ਨਾਲ ਕੁੱਟਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੁਲੀਸ ਦਾ ਇਨਸਾਫ ਦੇਖੋ ਕਿ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਦਰਖਾਸਤ ਤੇ ਕੰਡਕਟਰ ਵਿਰੋਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ੩ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਡਕਟਰ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਏ ਝਗੜੇ ਚ ਇਹਨਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਅਤੇ ਪੀ.ਐਸ.ਯੂ. ਦੇ ਸੂਬਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਝੂਠਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੁਲੀਸ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਤ ਖੋਜ ਕਮੇਟੀ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ.ਫਿਰੋਜਪੁਰ ਪਰਮਰਾਜ ਸਿੰਘ ਉਮਰਾਨਗਲ, ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਫਰੀਦਕੋਟ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਪੁਲੀਸ ਕੋਤਵਾਲੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਲੜਕੀ ਸਰੂਤੀ ਦੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ, ਪੰਜਾਬ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਯੂਨੀਅਨ, ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ, ਪੰਜਾਬ ਇਸਤਰੀ ਸਭਾ ਅਤੇ ਆਮ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.ਨੰਬਰ ੧੬੬ ਮਿਤੀ ੨੫-੦੬-੨੦੧੨ ਥਾਂਣਾ ਕੋਤਵਾਲੀ ਫਰੀਦਕੋਟ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ ੨੬੧ ਮਿਤੀ ੨੪-੦੬-੨੦੧੨ ਕੋਤਵਾਲੀ ਫਰੀਦਕੋਟ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ ੮੩ ਮਿਤੀ ੦੩-੧੦-੨੦੧੨ ਥਾਂਣਾ ਬਾਜਾਥਾਨਾਂ, ਡੀ.ਡੀ.ਆਰ.੨੨ ਮਿਤੀ ੦੭-੧੦-੨੦੧੨, ਦਰਖਾਸਤ ਮਿਤੀ ੨੭-੦੬-੨੦੧੨ ਦਸਤਾਵੇਜ ਵੀ ਦੇਖੇ।

ਸਿੱਟਾ- ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਕਿ
 ੧. ਨਾਬਾਲਗ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਜਮੰਦੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਪੁਲੀਸ ਸ਼ਰੂਤੀ ਅਗਵਾ ਕਾਂਡ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹਾਸਲ ਹੈ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਹਰਬਾ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ।
 ੨. ਇਸ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਵਿਰੋਧ ਲੋਕ

ਲਾਮਬੰਦੀ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ੧੨ ਅਕਤੂਬਰ ੨੦੧੨ ਦੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਬੰਦ ਦੇ ਸੱਦੇ ਨੂੰ ਤਾਰਪੀਡੋ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਰੂਤੀ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਥਿੱਤ ਵਿਆਹ ਦੀ ਖਬਰਾਂ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੀ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਲੜਕਾ ਅਤੇ ਲੜਕੀ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਨਾਬਾਲਗ ਹਨ।

੩. ਇਸ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ, ਧਮਕਾਉਣ ਅਤੇ ਪਾੜਨ ਲਈ ਪੁਲੀਸ ਗਲਤ ਹੱਥਕੰਡੇ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ।

੪. ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਸ਼ਰੂਤੀ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਥਿੱਤ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰੂਤੀ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਚੋਂ ਖੋਹ ਕੇ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲੇ ਗੁੰਡੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਪੁਲੀਸ ਵਾਲੇ ਬਾਰਾਤੀ ਸਨ।

੫. ਸ਼ਰਤੀ ਅਗਵਾ ਕਾਂਡ ਨੇ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪੁਲੀਸ ਫੋਰਸ ਦਾ ਨਕਾਬ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੁਲੀਸ ਸ਼ਰੂਤੀ ਅਗਵਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਾਂ ਭਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕੀ ਪਰ ਉਹ ਉਸਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪੈਤੜਾ ਇਕ ਦਮ ਲੈ ਲੈਦੀ ਹੈ।

੬. ਬਠਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਜੋ ਹਰ ਸਮੇਂ ਨੰਨ੍ਹੀ ਛਾਂ ਦੇ ਦਗਮਜੇ ਮਾਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਨੇ ਸ਼ਰੂਤੀ ਮਾਮਲੇ ਚ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਚੁੱਪ ਵੱਟੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਗੁਲਸ਼ਨ ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬਰਦਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਨਹੀਂ ਬੱਕਦੀ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਚ ਆਪਣੀ ਜੁਬਾਨ ਨਹੀਂ ਖੋਲ ਰਹੀ।

ਮੰਗਾਂ-
 ੧. ਸ਼ਰੂਤੀ ਅਗਵਾ ਕਾਂਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਰੂਪ ਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।
 ੨. ਲੜਕੀ ਸ਼ਰੂਤੀ ਨੂੰ ਲੱਭ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

੩. ਸ਼ਰੂਤੀ ਅਗਵਾ ਮਾਮਲੇ ਚ ਆਪਣੀ ਬਣਦੀ ਜਿੰਮੇਦਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।
 ੪. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਰੋਧ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕੇਸ ਤੁਰੰਤ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

Malalai Joya: We must oppose all violence against women

Malalai Joya
 Malalai Joya is an Afghan feminist and democracy activist who organised

wake up the women of the rural areas of Pakistan to stand up and defend their due rights.
 This was a warning for

underground resistance to the Taliban regime and opposes the US-led occupation of her nation. Joya was elected to the Afghan parliament in 2005, and was undemocratically expelled from it for exposing the fundamentalist warlords in the US-backed Hamid Karzai regime.

In an October 13 statement, Joya responded to the Taliban's attempted murder of 14-year-old Malala Yousafzai for the crime of organising for women's rights.

Once again we see a crime against women by dark-minded and brutal fundamentalists. Malala Yousafzai was shot by Pakistani Taliban because she did not remain silent about the ongoing crimes and brutalities against women; because, despite her young age, she had the consciousness to stand for her rights and say 'no' to the terrorism and misogyny of the creatures of the Stone Age.

I strongly condemn this disgraceful act of targeting an innocent 14-year-old girl. This is the real nature of Afghan and Pakistani fundamentalist Taliban. These dirty rascals pose as "manly" but this heinous crime shows how unmanly and disgusting they are to kill a defenseless young girl.

Malala was targeted because, in her limited capacity, she wanted to inform the world about the brutalities going on against women by extremists. She wanted to

those who only understand the language of the gun. This cowardly attack on her proves that these medieval-minded groups are aware of the potential power of awakened women and are afraid that she may become a role model for many more women.

So they tried to stop her in the very beginning. But it was a failed attempt because, across Pakistan and around the whole world, people are on Malala's side and they are condemning her enemies.

The world should know that the West, and in particular the US government, have nurtured, supported and armed these dirty inhuman bands for the past three decades.

They should know that still in our unfortunate Afghanistan, the U.S. and NATO rely on brothers-in-creed of the Taliban — the Northern Alliance warlords such as Qanooni, Fahim, Ismael Khan, Atta Mohammad, Abdullah, Sayyaf, Mohaqiq, Khalili and others — who have made life a torture for Afghan women. They should know that Karzai's puppet regime is calling the murderer Taliban "brothers" and trying to share power with this anti-humanity band of killers.

I send my salutations to Malala Yousafzai and am sure that her great sacrifice will not be in vain. She marks the shining pages of history while her enemies will soon go into the dustbin of history.

ਕੰਵਲਜੀਤ ਖੰਨਾ ਸਿਰੜੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਉਹ ਇਨਸਾਨ ਹੈ ਜੋ ਬੜੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬੜੀ ਰਵਾਨਗੀ ਅਤੇ ਇਕਸੁਰਤਾ ਨਾਲ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪੱਕਾ ਅਕੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਵਾ ਦਾ ਰੁਖ ਜ਼ਰੂਰ ਬਦਲੇਗਾ।

ਭਾਅ ਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਸਿਜ਼ਦਾ ਕਰਦਿਆਂ...

ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਹੋਣ ਦਾ ਇੱਕ ਖਾਸ ਮਤਲਬ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਜੀਅ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ, ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਕੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ, ਦੁਨੀਆਂ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਭਾਅ ਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, 'ਅਜਾਦੀ ਸਾਡੀ ਵਿਰਾਸਤ ਹੈ, ਸਮਾਜਵਾਦ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਸਾਡੀ ਸਿਆਸਤ ਹੈ, ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਸਾਡੀ ਇਬਾਦਤ ਹੈ। ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਜੀਵਨ ਸੰਕਲਪ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਅ ਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਮਰਪਤ ਕੀਤਾ, ਸਾਡੇ ਲਈ ਰੋਸ਼ਨ ਮੀਨਾਰ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸਰਵਸਾਂਝੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ, ਇਨਕਲਾਬੀ ਰੰਗਮੰਚ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ, ਲੋਕ ਮੁਕਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸਿਰਮੋਰ ਨਾਇਕ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬਰਸੀ ਪੰਜਾਬ ਭਰ 'ਚ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਦੇਸ਼ਭਗਤ, ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਸਫਾਂ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਨਕਲਾਬੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ

ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਨਾਈ ਗਈ। ਸ਼ਾਇਦ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਣ ਸਤਕਾਰ, ਮੋਹ ਸਨੇਹ ਭਾਅ ਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਸ਼ੈਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਵਾਰ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੋਈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਨਕਲਾਬੀ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਭਾਅ ਜੀ ਦੀ ਇਕਲੌਤੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਸਮਰੂਪ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਇਕਰਸਤਾ ਦੇ ਇਕਜੁਟਤਾ ਨੂੰ ਅਮਲ 'ਚ ਲਿਆਉਂਦਿਆਂ 'ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਸਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਜਿੱਥੇ 23 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਜਗਰਾਉਂ ਵਿਖੇ ਸਫਲ ਸੂਬਾਈ ਸਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਉਥੇ ਪੰਜਾਬ ਲੋਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੰਚ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ ਵਿਖੇ 27 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰੰਗਮੰਚ ਦਿਹਾੜੇ ਦਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਲੜੀ 'ਚ ਸੂਬੇ ਭਰ 'ਚ ਦੋਹਾਂ ਸੂਬਾਈ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਪੂਰਾ ਸਤੰਬਰ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਲਾਮਬੰਦੀ ਲਈ ਜੋਰਦਾਰ

ਤਿਆਰੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਗਈ। ਦੋਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਪੋਸਟਰ ਤੇ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਲੱਖ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਹੱਥ ਪਰਚੇ ਛਪਾਵਾ ਕੇ ਸੈਕੜੇ ਪਿੰਡਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਚਿਪਕਾਏ ਤੇ ਵੰਡੇ ਗਏ। ਜਗਰਾਉਂ ਸਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਨਕਲਾਬੀ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਭਾਅ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਜਨਤਕ ਹਰਕਾਰਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਉੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਉਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਬਰਾਬਰਤਾ ਆਧਾਰਿਤ ਲੁੱਟਰਹਿਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਅਧੂਰੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਹਿਦ ਰੋਹਲੇ, ਅਕਾਸ਼ ਗੂੰਜਾਉ ਨਾਆਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹੋਰ ਦਿੜਾਇਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵਨ ਤਜਰਬੇ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪੱਕਾ ਵਿਚਾਰ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਤਜਰਬੇ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪੱਕਾ ਵਿਚਾਰ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਕਾਇਆ ਪਲਟੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ

ਇਨਕਲਾਬੀ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਰਾਹੀਂ ਉਸਾਰੀ ਇੱਕਜੁਟ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1986 'ਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਏਕਤਾ ਕੇਂਦਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। 23 ਸਿਤੰਬਰ ਨੂੰ ਜਗਰਾਉ ਦੀ ਨਵੀਂ ਦਾਣਾ ਮੰਡੀ 'ਚ ਆਯੋਜਿਤ ਸੂਬਾਈ ਸਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਭਾਅ ਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਣ ਦੇ ਪ੍ਰਣ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੰਚ ਤੇ ਸਾਕਾਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਸੱਚਮੁੱਚੀ ਅਵੱਲੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਨਕਲਾਬੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸਾਬੀ ਮੁਖਤਿਆਰ ਪੂਹਲਾ, ਬਲਵੰਤ ਮਧੂ, ਜਸਪਾਲ ਜੱਸੀ ਤੇ ਮਾਸਟਰ ਦਾਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਦਵਤਾ ਭਰਪੂਰ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਖਾਣੇ, ਕਿਰਤੀ ਦਾ ਲਹੂ ਚੂਸਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਲਈ, ਮਾਰਕਸਵਾਦ, ਲੈਨਿਨਵਾਦ ਤੋਂ ਸੇਧ ਹਾਸਲ ਕਰਦਿਆਂ ਲੋਕ ਮੁਕਤੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੂਬੇ ਭਰ 'ਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਤੇਰੀ ਸੋਚ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿਆਂਗੇ ਠੋਕ ਕੇ' ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਤੇਰਾ ਕਾਜ ਅਧੂਰਾ ਲਾ ਕੇ ਜਿੰਦਗੀਆਂ ਕਰਾਂਗੇ ਪੂਰਾ, ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਗੂੰਜਾਉਦੇ ਮਜਦੂਰਾਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਕਾਫਲੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਉਸ ਮਹਾਨ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰਨ ਆਏ ਸਨ। ਜਿਸ ਆਦਰਸ਼ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮੋੜਾਂ ਘੋੜਾਂ, ਉਤਾਰਾਂ ਚੜਾਵਾਂ, ਵਲਵਲੇਵਿਆਂ, ਕਠਿਨਾਇਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇੱਕ ਰਈਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਨੂੰ, ਉੱਚਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੇ ਰਹੇ ਸੁਚੇਤ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਦੇ ਸੱਖਣੇਪਣ ਨੂੰ ਡੂੰਘੀ ਤੀਬਰਤਾ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਇਹੀ ਤੀਬਰਤਾ ਸੀ, ਇਹੀ ਸਾਂਝ ਸੀ ਕਿ ਪ:ਲ:ਸ: ਮੰਚ ਤੇ ਸੰਗੀ ਸਾਬੀ ਰੰਗਟੋਲੀਆਂ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ 27 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਜਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਰਤੀ ਲੋਕ, ਜਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅੱਟਣਾਂ ਵਾਲੇ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਲੋਕ ਨਾਟਕਦਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਜਦਾ ਕਰਨ ਸੈਂਕੜੇ ਮੀਲਾਂ ਦਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰ ਚੰਡੀਗੜ ਦੇ

ਬਾਲ ਭਵਨ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਸਨ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਵੇਕਲਾ ਅੰਦਾਜ ਤੇ ਨਵੇਕਲਾ ਹੀ ਨਜ਼ਾਰਾ ਸੀ। ਭਾਅ ਜੀ ਦੇ ਵਿਛੜ ਜਾਣ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਹੁਣ ਸੋਗ ਦਾ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰੰਗਮੰਚ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਿਨ ਸੀ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ 28 ਸਤੰਬਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਗਮਨ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਕੇਹਾ ਸੰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੀ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ, ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਸਾਂਝ ਅੱਗੇ ਕੁਦਰਤ ਵੀ ਡੰਡੋਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਨਾਮਵਰ ਨਾਟਕ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਭਾਅ ਜੀ ਦੇ ਰਚੇ ਨਾਟਕ ਖੇਡ ਕੇ ਭਾਅ ਜੀ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਜਨ ਸਮੂਹ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਉਤਾਰਿਆ ਉਥੇ ਭਾਅ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ ਭਾਅ ਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਸਦਾ ਸਫਰ ਤੇ (ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮਾਸਟਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ) ਰਾਹੀਂ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਤੱਕ ਦੇ ਉਸ ਵਗਦੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਵੇਗ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਦੋਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਵਿੱਲਖਣਤਾ ਸੀ, ਕਿ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਬੇਟੀ ਅਰੀਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾ ਦੇ ਅੰਦਾਜ 'ਚ ਉਸੇ ਹੀ ਮੜਕ ਤੇ ਬੜਕ ਨਾਲ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਹੋਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਇਸੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾ ਉਮਰ ਆਪਣੀ ਸੋਚ, ਸਮਾਜਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾਕੇ ਰੱਖਿਆ। ਉਹ ਨਾਟਕਕਾਰ ਸਨ, ਲੇਖਕ ਸਨ, ਚਿੰਤਕ ਸਨ, ਉਹ ਨਾਸਤਿਕ ਵੀ ਸਨ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਤਾਂ ਸਨ ਹੀ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਹ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੱਕਾ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਰੂਸ, ਚੀਨ 'ਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਉਸਾਰੀ ਨੂੰ ਪਛਾੜਾਂ ਵੱਜੀਆ ਹਨ, ਪਰ ਇੱਕ ਚੰਗੇਰੇ ਤੇ ਜੀਉਣ ਜੋਗੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਰਾਹ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੀ ਹੈ। 27 ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਚੰਡੀਗੜ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਮਕਸਦ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੈਸ ਕਲੱਬ ਚੰਡੀਗੜ 'ਚ 25 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਰੱਖੀ ਪ੍ਰੈਸ ਵਾਰਤਾ 'ਚ ਇੱਕ ਸੁਹਿਰਦ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹਰ ਵਰਗ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ ਕਿਉਂ ਸੁਗੋੜ ਰਹੇ ਹੋ। ਸ਼ਾਇਦ ਭਾਅ ਜੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਨਾਟਕਕਾਰ ਵਜੋਂ

ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ 'ਚ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਚੁਕ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਇਕੋ ਇੱਕ ਤੋੜ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ 'ਚ ਹੋਈ ਕੁਤਾਹੀ ਕਾਰਣ ਹੀ ਭਾਅ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਅਜੰਡਾ ਛੱਡ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੱਕਾ ਯਕੀਨ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਨਕਸਲੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ 'ਚ ਸੀ।

ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਚ ਭਾਅ ਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜੀਵਨ ਸੰਘਰਸ਼, ਜੀਵਨ ਅਕੀਦੇ, ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਤੇ ਜੀਵਨ ਸਫਰ ਨੂੰ ਉੱਚਾਉਣ ਤੇ ਹਰ ਪਵਿੱਤਰ ਅਕੀਦਾ ਪ੍ਰਸਤ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨਵਿਆਉਣ ਦਾ ਸਫਲ ਸੰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੀ। ਸੂਬੇ ਭਰ 'ਚ ਸਾਰਾ ਮਹੀਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਨਾਟਕ ਸਮਾਗਮ, ਸੈਮੀਨਾਰ, ਵਿਚਾਰਚਰਚਾਵਾਂ, ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ, ਜਨਤਕ ਮੀਟਿੰਗਾਂ, ਝੰਡਾ ਮਾਰਚਾ ਦਾ ਦੌਰ ਚੱਲਿਆ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਦਲਿਤ ਵਿਹੜਿਆਂ ਤੱਕ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜ ਦਾ ਇਹ ਸਿਰਜਕ ਜਾਗਣ ਦਾ, ਉਠਣ ਦਾ ਹੋਕਾ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਕੱਲੇ

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਵੀ ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਕਿ ਕਨਾਡਾ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਵੀ ਭਾਅ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਗਿਰਦਾਂ ਮੁਲਾਪੁਰੀਆਂ ਹਰਕੇਸ਼, ਸੁਰਿੰਦਰ, ਕਮਲਪ੍ਰੀਤ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਭਾਅ ਦਾ ਸੋਨੇ ਰੰਗੀ ਸਵੇਰ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾਂ ਨਾਟਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੰਡਿਆ। ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਭਾਅ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ 16 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਭਾਅ ਜੀ ਦੀ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਨਿਵਾਸ ਵਿਖੇ ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਨਜ਼ਾਰਾ ਆਲੌਕਿਕ ਸੀ। ਚਾਨਣਾਂ ਦਾ ਛੱਟਾ ਦੇਣ, ਕੱਖਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲੀ ਨੂੰ ਮੀਨਾਰ ਬਣਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਾ, ਮਸ਼ਾਲਾਂ ਬਾਲ ਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਤੁਰਨ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੰਦਾ ਭਾਅ ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ 'ਚ ਜਿੰਦਾ ਸੀ। ਦੀਪਮਾਲਾ ਹੋਈ, ਮੌਮ ਬੱਤੀਆ ਜਗੀਆਂ, ਨਗਾਰਾ ਵੱਜਿਆ, ਭਾਅ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਰੰਗਕਰਮੀਆਂ ਨੇ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਭਾਅ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅੰਤਰੀਵ ਤੱਕ ਜੀਵਿਆ। ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਵਿਹੜੇ 'ਚ

ਕਲਾਕਾਰ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਤਰਾਨਿਆਂ ਤੇ ਖਿਰਕੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਘਰ ਦੀ ਛੱਤ ਤੇ ਦੋ ਘੰਟੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਮਚੰਨ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਸਭ ਲਈ ਬਰਾਬਰ, ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ, ਪੂੰਜੀ ਦੇ ਨਿਜਾਮ ਨੂੰ ਜੜੋ ਪੁੱਟਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬੋ ਬਾਹਰ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਰੰਗਮੰਚ ਰਾਹੀਂ, ਆਪਣੀ ਵਿੱਲਖਣ ਸ਼ੈਲੀ ਰਾਹੀਂ, ਆਪਣੇ ਨਵੇਕਲੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ, ਆਪਣੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਸਮਝ ਰਾਹੀਂ ਪੁਚਾਉਂਦਾ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਸੱਚਮੁੱਚ ਯੁਗ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ। ਯੁਗ ਪਲਟਾਉ ਸਕਤੀਆਂ ਦਾ ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਦਾ ਨਾਇਕ ਸੀ। ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਦੀਆਂ ਤੱਕ ਉਹ ਜਿੰਦਾਂ ਰਹੇਗਾ।

On Eric Hobsbawm's Pass

Luis Suarez-Villa

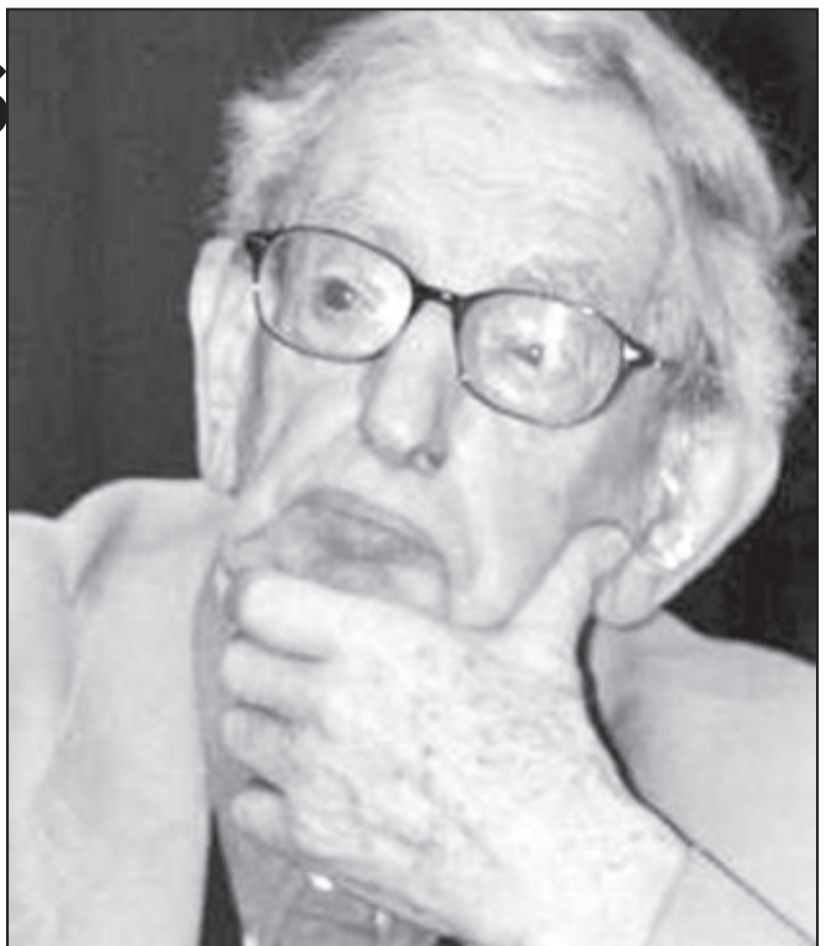
Eric Hobsbawm (1917-2012), regarded by many as the top 20th century British historian, passed away October 1st, at the age of 95. Hobsbawm joined the British Communist Party in 1936, the year he entered Cambridge University, and remained a life-long member. In a life dedicated to historical scholarship and to draw attention to injustice and oppression, he became the best-known British Marxist scholar, inspiring generations of students to apply a dialectical perspective to history.

Hobsbawm's numerous books -- among them *The Age of Revolution* (1962), *The*

Invention of Tradition (1983), *Labouring Men* (1986), *The Age of Empire* (1987), *Nations and Nationalism Since 1780* (1990), *The Age of Extremes* (1994), *The Age of Capital* (1995), *On History* (1997), *Revolutionaries* (1999), *Industry and Empire* (1999), and *How to Change the World: Marx and Marxism 1840-2011* (2011) -- became great sources of social vision on the phenomena they covered: industrial capitalism, mercantilism, imperialism, socialism, revolution, industrial labor, politics, and nationalism. Among his later works, *On Empire: America, War and Global Supremacy* (2008) assessed American hegemony in comparison to British imperialism, and the use of

terrorism to justify unilateral global deployment and control -- a very insightful interpretation of our current global predicament and the injustices it harbors.

A faculty member at Birkbeck College, University of London, during his entire academic career (1947-1982), Hobsbawm eventually became president of the College -- an institution that from the start (1823) had been dedicated to provide a university education to working people and that was also among the first to admit women (1830). Initially hired as a lecturer at Birkbeck, he was not promoted to professorial rank until 23 years later (1970), despite his many scholarly accomplishments -- a situation he attributed to his ideas and

politics. His promotion and eventual election to the presidency of the College was thus viewed as a victory of persistence and courage for a brilliant scholar, who managed to overcome the prejudices, discrimination, and institutional injustices of his time. Among Hobsbawm's faculty comrades at Birkbeck was J.D. Bernal (1901-71), the pioneering physicist and Marxist scholar who explored the social dimension of science, and who became known for the application of dialectics to scientific thought. He struck a close friendship with Bernal at Birkbeck, and later wrote the preface for the edited work, *J. D. Bernal: A Life in Science and Politics* (1999), and the

chapter "Bernal at Birkbeck" - a tribute to the scientist's accomplishments and social vision. During 1984-97, after his retirement from Birkbeck, Hobsbawm was a visiting professor at the New School for Social Research (now New School University) in New York City, a period that provided much direct contact with American scholars and students.

A most important figure of Marxist scholarship and historical inquiry has left us. He lived a long and fruitful life, exposing the social injustices of our common human past. May his memory guide and inspire us as we confront the injustices and horrors of 21st century capitalism.

ਸਟਾਕਟਨ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸੋਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਸੌਕੇ ਕਾਨਫਰੰਸ (ਈਸਟਨ) ਕਰਵਾਈ

ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸਟਾਕਟਨ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸੋਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਸਬੰਧੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਦੋ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਅਕਾਦਮਿਕ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜੋ ਕਿ ਪੈਸਿਫਿਕ ਕੋਸਟ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਨਿਵੇਕਲੀਆਂ ਤੇ ਅਤਿਅੰਤ ਸਫਲ ਸਿੱਧ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਇਹ ਦੂਜੀ (ਈਸਟਨ) ਕਾਨਫਰੰਸ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਲਾਜ਼ਾ ਹੋਟਲ ਵਾਟਰ ਫਰੰਟ ਸਟਾਕਟਨ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸੈਮੀਨਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਗ਼ਦਰ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਹੁਣ ਠੱਲ੍ਹ ਪਵੇਗੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਉਪਕੁਲਪਤੀ ਡਾ: ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਗਲੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੈਸ਼ਨ ਤੋਂ ਗ਼ਦਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਵੇਗੀ। ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਉਪ

ਸ਼ਬਦ ਕਹਿਣ ਲਈ ਤੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਹਿਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਸਟੇਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਮ੍ਰਿਤ ਸਿੰਘ ਕੰਡੋਲਾ ਸਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪਰਚਾ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਡਾ: ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੇ 1849 ਤੋਂ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, 'ਅਗਸਤ 15, 1947' ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਕਹਿਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਮਹਿਜ ਇਕ ਸੱਤਾ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਗਰਦਾਨਿਆ। ਦੂਜੇ ਪੇਪਰ ਵਿਚ ਡਾ: ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ 1918 ਵਿਚ ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਜਰਮਨ ਕਾਂਸਪ੍ਰੇਸੀ ਕੇਸ ਦੇ ਆਲ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਤੀਜੇ ਪੇਪਰ ਵਿਚ ਡਾ: ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਤੇ ਸੰਕਟਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਗਾਇਬ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਕੌਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ

ਸਨ। ਸ: ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਵੇਕਲੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ 'ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ' ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਪਰਚਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਸੈਨ

ਨਿਰਭਉ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਿਤਰਿਆ। ਡਾ: ਸਰਬਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮੁਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਟੱਡੀਜ਼, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ, ਪੇਪਰ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਪਿਛੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤੱਤ ਰੂਪ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਗ਼ਦਰ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ 'ਚੋਂ ਹਰ ਕਿਸਮਦੀ ਪ੍ਰੇਰਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੋਚ, ਸਮਝਦਾਰੀ ਅਤੇ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਚਨ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਹੈ ਉਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਗਣਰਾਜ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਮਿਲਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਬਹੁਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਹਰੇਕ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਵਾਚਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰੇਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਉਪਰ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ ਵੀ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਡਾ: ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਨਾਹਲ, ਡੈਲਟਾ ਕਾਲਜ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਕੁਲਵੀਰ ਕੌਰ ਬੈਨੀਵਾਲ, ਪੱਤਰਕਾਰ ਤੇ ਲੇਖਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਗ਼ਦਰੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਜਜ਼ਬੇ ਬਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਸਹਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਡਾ:

ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਨੂੰ 1857 ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਸ: ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਦੇ ਖੁਦ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੈਕਚਰ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਦਿਖਾਈ ਗਈ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਡਾ: ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਸਿੰਟਐਨੀਅਲ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਸਦਕਾ ਦੋਵੇਂ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਬਹੁਤ ਸਫਲ ਰਹੀਆਂ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਨੇਸਰ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਿੱਜਰ, ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਖੇਲਾ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਦੋਵਾਲੀਆ, ਖਜ਼ਾਨਚੀ, ਛਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਦ, ਇਕਬਾਲ ਗਿੱਲ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਿੰਦਾ, ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਤੇ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਯੋਗਦਾਨ ਨੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹਾਇਆ। ਸਿੰਟਐਨੀਅਲ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ ਤੇ ਪੀਟਰ ਨੈਵਰਜ਼ ਨੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਾ: ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਜਸਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ।

ਕੁਲਪਤੀ ਨੇ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਮੁੱਖ-ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸਰੋਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਸੀ। ਪਰ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅਹਿੰਸਾ ਦੇ ਬੇਲੋੜੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੇ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਗੌਰਵਮਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੰਨਿਆਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਪਿਛਲੇ ਐਤਵਾਰ ਸਤੰਬਰ 30, 2012, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਦੀ ਪੈਸਿਫਿਕ, ਸਟਾਕਟਨ ਦੇ 'ਡੀ ਰੋਜ਼ਾ ਬਾਲਰੂਮ' ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ 5 ਵਜੇ ਤੱਕ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਚੌਖੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਲਈ ਚੇਸ਼ਟਾ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਚਾਈਆਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਖਿਲਵਾੜ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਡਾ: ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੰਟਐਨੀਅਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਪਲ ਨੂੰ ਸਵਾਗਤੀ

ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਣਮੱਤੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਵਾਂਝਿਆ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਯੂ ਸੀ. ਡੇਵਿਸ ਦੇ ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਟੇਜ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕੀਤਾ। ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਭਾਈ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੱਬਰ ਤੇ ਸ: ਜਸਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਆਏ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਪ੍ਰੋ: ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਪੂਨੀ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸਿਰ ਕੱਢ ਗ਼ਦਰੀ ਜੁਝਾਰੂਆਂ ਦੀ ਦੇਸ਼-ਭਗਤੀ ਤੇ ਆਪਣਾ ਕੁਰਬਾਨੀ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਪੇਪਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕੀਤੇ ਘੋਲ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਵੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰੋ: ਪੂਨੀ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਡਾ: ਇਕਤਿਦਾਰ ਕਰਾਮਾਤ ਚੀਮਾ ਨੇ ਵੀ ਪੇਪਰ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਡਾ: ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੁਝਾਰੂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਵੱਧ ਨੇੜੇ ਸਨ ਅਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਅਨੁਕੂਲ

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ

ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਏਸ਼ੀਅਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਬਿੱਲ-115 ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਇਟਾਰੀਓ ਅਤੇ ਬਰਿੰਗਟਨ ਵਿਖੇ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਕੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਬਿੱਲ-115 ਤਹਿਤ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਕੂਲ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਉਥੋਂ ਦੀ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਿੱਲ ਪ੍ਰਤੀ ਪਹੁੰਚ ਇਹ ਅਪਣਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਉਤੇ ਸਿੱਧਾ ਛਾਪਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਅਗਾਂਹ ਇਕੱਤਰ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕਿ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ

ਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜੋ ਵੀ ਆਏ ਦਿਨ ਕਟੌਤੀਆਂ ਲੱਗ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਮਿਲੇ ਹੱਕ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਖਤਮ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ

ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਹੋਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਹੋਰ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਸਮੂਹ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਈਮੇਲਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਸਥਾਪਤ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਉਚੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।

For advertisement and donations contact
HARBANS SINGH 416-817-7142
Pro-People Arts Project Media Group
 Editorial Board
“Sarokaran Di Awaz” Newspaper
 Email: ppapmg@gmail.com
 Website: www.ppapmg.com

Kulwant Singh Pannu
 Sales Representative
416.276.1566
 k.pannu@hotmail.com

Century 21 Green Realty Inc., Brokerage
 Bus: 905.565.9565
 Fax: 905.565.9522
 24 Hour Pager Service
 151 Superior Blvd. Unit 19-21
 Mississauga ON L5T 1L2

Buy Green, Build Green ...Save Environment!!!

Each office is independently owned and operated. ®Trademarks of AIRMILES International Trading B. V. used under license by loyalty Management Group Canada Inc. and Century 21 Canada Ltd. Partnership

- Residential
- Commercial
- Investment

HomeLife / Superstars

Real Estate Ltd., Brokerage

Each office is independently owned & operated

Off: 905-792-7800

Fax: 905-792-9092

2565 Steeles Ave. E. Unit 11

Brampton, Ontario L6T 4L6

Email: sliddar@hotmail.com

Sukhdev Singh Liddar

Sales Representative

Cell: 416-274-1146

Pro-People Arts Project Media Group

“To create self-awareness in our community so that we will elude obscurity, devote to unwavering symbolism, and become sponged into a society that benefits us as a whole.

'Demand identity' and we will become an effective futuristic society.